

โคลงตำราไม้ตัด
และ
ประชุมบทเพลงไทยเดิม

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ
เรืออากาศเอก ชลัด ทองใบใหญ่
ณ ฌาปนสถานกองทัพอากาศ วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร
วันที่ ๓๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๒๒

โคลงตำราไม้ค้ำ

และ

ประชุมบทเพลงไทยเดิม

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

เรืออากาศเอก ชลสิทธิ์ ทองใบใหญ่

ณ ฌาปนสถานกองทัพอากาศ วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร

วันที่ ๓๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๖๒

โคลงตำราไม้ตัด และประชุมบทเพลงไทยเดิม

เลขหมู่หนังสือ ๘๕๕.๘๑๕

พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๗๒

ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระยาสมุทรสาร (ชม ไกรฤกษ์)

พิมพ์ครั้งที่สอง พ.ศ. ๒๕๐๐

ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายเหนียว ดุริยพันธุ์

พิมพ์ครั้งที่สาม ๑,๐๐๐ เล่ม พ.ศ. ๒๕๒๓

ในงานพระราชทานเพลิงศพ เรืออากาศเอก ชเลศ ทองใบใหญ่

คำประกาศสดุดี

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

เรืออากาศเอก ชเลิศ ทองใบใหญ่

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๒

ณ วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร บางเขน กรุงเทพมหานคร

ขอเชิญ ผู้มีเกียรติคุณพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ในวโรกาสที่ได้มีผู้ละอองธุลีพระบาท ได้ทรงพระกรุณา
เสด็จพระราชดำเนินมาพระราชทานเพลิงศพ เรืออากาศเอก ชเลิศ
ทองใบใหญ่ ข้าพระพุทธเจ้า ในนามของผู้บังคับบัญชา และบรรดา
ญาติมิตรของผู้วายชนม์ ขอเทอดทูนพระมหากรุณาธิคุณ และพระ
เกียรติยศ ที่ได้รับพระราชทานไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม กับ
มีความรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณนี้หาที่สุดมิได้

ข้าพระพุทธเจ้า ขอพระราชทาน พระบรมราชวโรกาส
กราบบังคมทูล ถวายรายงานประวัติของผู้วายชนม์ ให้พระกรุณา
ทรงทราบโดยละเอียดดังนี้

เรืออากาศเอก ชเลิศ ทองใบใหญ่ เป็นบุตรของ
นาวาอากาศเอก ประสิทธิ์ ทองใบใหญ่ และ นางแจ่ม ทองใบใหญ่
เกิดเมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ ที่โรงพยาบาล
วชิรพยาบาล กรุงเทพมหานคร

วุฒิการศึกษาก่อนเข้ารับราชการทหาร เรืออากาศเอก
ชลยศ ทองใบใหญ่ ได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนวัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน
จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ แผนกวิทยาศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๗
จึงเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนเตรียมทหารรุ่นที่ ๗ จบการศึกษาเมื่อปี พ.ศ.
๒๕๐๙ และจากนั้นก็ได้เข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนนายเรืออากาศ จบ
การศึกษาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้เข้าศึกษาเพิ่มเติมที่โรงเรียนนิรภัย
การบิน กองบินยุทธการ จบการศึกษารุ่นที่ ๑๖ และศึกษาหลักสูตร
นักบินลงเครื่องจบการศึกษารุ่นที่ ๗

ตำแหน่งหน้าที่ราชการ

เรืออากาศเอก ชลยศ ทองใบใหญ่ ได้รับราชการประจำ
อยู่ที่โรงเรียนการบิน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยเป็น
ศิษย์การบิน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๕

- เป็นนักบินประจำกอง ซึ่งทำการบินกับเครื่องบินที่ใช้
เครื่องยนต์ไอพ่น เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๖
- ย้ายไปเป็นนักบินประจำหมวดบิน ๓ กองบิน ๔ ผัง
๔๑ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๗
- ย้ายไปเป็นครูการบินฝูงฝึกชั้นปลาย กองฝึก โรงเรียน
การบิน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๙
- ย้ายไปเป็นนักบินลงเครื่อง แผนกควบคุมคุณภาพกอง
โรงงานการซ่อม กรมช่างอากาศ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๑
- จึงได้ย้ายไปเป็นนักบินประจำหมวดบิน ๒ กองบิน
๔๑๑ เชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๒

ยศทหาร

เรืออากาศเอก ชเลศ ทองใบใหญ่ ได้รับพระราชทานยศ
ทหาร เรียงตามลำดับดังนี้

- เป็นว่าที่เรืออากาศตรี เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ.
๒๕๑๕
- เป็นเรืออากาศตรี เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๕
- เป็นเรืออากาศโท เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๗
- เป็นเรืออากาศเอก เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับ

- เหรียญเบญจมาภรณ์ช้างเผือก เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม
พ.ศ. ๒๕๐๗
- เหรียญพิทักษ์เสรีชน ชั้นที่ ๒ ประเภทที่ ๒ เมื่อวันที่
๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑

การบรรพชาอุปสมบท

เรืออากาศเอก ชเลศ ทองใบใหญ่ ได้รับพระราชทาน
พระมหากรุณาให้เป็นนาคหลวงเป็นกรณีพิเศษ ได้อุปสมบทเมื่อวันที่
๑๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ โดยมีสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
เป็นพระอุปฌาย์ สมเด็จพระญาณสังวร เป็นพระกรรมวาจาจารย์
และพระเทพกวี เป็นพระอนุสาวนาจารย์ จำพรรษา ณ วัดบวรนิเวศ
วิหาร ได้ลาสิกขาบทเมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๑

เรืออากาศเอก ชเลิศ ทองใบใหญ่ ได้สมรสกับนางสาว เสริมสุข โรจนแก้ว บุตรีของนายแถม และ นางพูนสุข โรจนแก้ว เมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ และได้ถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ ที่สนามบินจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจาก ประสบอุบัติเหตุ ขณะทำการบิน รวมอายุได้ ๓๓ ปีเศษ

การเสียชีวิตของ เรืออากาศเอก ชเลิศ ทองใบใหญ่ ใน ครึ่งหนึ่งเป็นการสูญเสียที่ประมาทมิได้ เพราะจากประวัติที่ได้ กราบบังคมทูลแสดงให้เห็นว่า เรืออากาศเอก ชเลิศ ฯ ได้ผ่านการ ปฏิบัติงานเป็นอย่างดี เป็นกำลังสำคัญของหน่วยบิน ของกองบิน ของกองทัพอากาศ และของประเทศชาติในที่สุด มีความก้าวหน้าใน หน้าที่ราชการ และยังอยู่ในวัยหนุ่มแน่น เป็นที่รักของ ภรรยา บิดา มารดา ญาติมิตร ตลอดจนผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน เมื่อต้อง มาเสียชีวิตในขณะที่ยังน้อย ก็ย่อมยังความเศร้าโศกให้แก่ ภรรยา บิดา มารดา และผู้อยู่ใกล้ชิดเป็นธรรมดา แต่การเสียชีวิตของ เรืออากาศเอก ชเลิศ ฯ ในครั้งนี้เป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจของทายาทและ ผู้ใกล้ชิด เพราะเป็นการเสียชีวิตในหน้าที่ราชการ สมกับที่ได้ปฏิญาณ ตนไว้ต่อหน้าธงไชยเฉลิมพล ทางราชการใคร่ขอประกาศเกียรติคุณ สถิติการปฏิบัติหน้าที่จนถึงวาระสุดท้ายของ เรืออากาศเอก ชเลิศ ฯ ให้ปรากฏไว้ ณ ที่นี้

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

ระลึกในพระมหากรุณาธิคุณ

เมื่อความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า เรืออากาศเอก
ชเลศ ทองใบใหญ่ ได้ถึงแก่กรรมที่สนามบินจังหวัดเชียงใหม่
เนื่องจากประสบอุบัติเหตุขณะทำการบิน และกำหนดการบำเพ็ญ
กุศลศพ ณ ฌาปนสถานกองทัพอากาศ วัดพระศรีมหาธาตุ
วรมหาวิหาร ใน ๑๗ ตุลาคม ๒๕๒๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้า-
อยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช-
กุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์
เจริญพวงมาลาเสด็จไปทรงวางพระราชทานและทรงเป็นประธาน
ในการสวดพระอภิธรรม

ในวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๒๒ สมเด็จพระนางเจ้าพระ
บรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วย สมเด็จพระ
เจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ไปในการพระราชทาน
เพลิงศพ

พระมหากรุณาธิคุณนานัปการดังได้กล่าวมาแล้วนั้น
ถ้าเรืออากาศเอก ชเลศ ทองใบใหญ่ จะยังทราบโดยญาณวิді
ใด ก็คงมีความปีติชื่นชมโสมนัส สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ
อันเกล้าอันกระหม่อมหาที่สุดมิได้

ราบเท่าชีวิตจะหาไม่
 ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม
 พุทธเจ้า นาวาอากาศเอก ประสิทธิ์ ท

ค่าเบี่ยงเบน

นาวาอากาศเอก ๒

สิน ทอง

อนาสติ

ชีวิตนั้น มิได้หมายเพียงความเป็นอยู่ของร่างกาย แต่หมายถึงความสุขความทุกข์ ความเจริญความเสื่อมของบุคคลในทางต่างๆ ด้วย บุคคลส่วนมากมักจะวาดภาพชีวิตหรือจุดมุ่งหมายของชีวิตของตนไว้ ภาพของชีวิตที่วาดไว้นั้นก็เทียบไว้กับแบบแปลนของสิ่งจะสร้างขึ้นในกระต่ายเขี้ยว สิ่งก่อสร้างนั้นเราจะทราบได้ว่าดีหรือไม่ดีอย่างไรก็ต่อเมื่อได้สร้างสำเร็จแล้ว ภาพชีวิตของคนเราก็คงเดียวกันจะตัดสินได้ว่า ดีหรือไม่ดีอย่างไรก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นได้ดำเนินชีวิตไปจนถึงบั้นปลายของอายุแล้ว คือ ถ้าชีวิตของบุคคลนั้นดำเนินไปด้วยการประกอบแต่กรรมชั่ว ภาพชีวิตของเขาก็เป็นภาพที่ไม่ดี แต่ถ้าชีวิตของบุคคลนั้นดำเนินไปด้วยการประกอบแต่กรรมดี ภาพชีวิตของเขาก็เป็นภาพที่ดีและดำรงอยู่เป็นอมตะ

ชีวประวัติและกุศลประวัติแสดงว่า เรืออากาศเอก ชเลิศทองใบใหญ่ ได้ประกอบด้วยคุณสมบัติ มีศรัทธา วิริยะ ขันติ สัจจะ เป็นต้น อันเป็นเหตุให้เจริญและประสบความสำเร็จในการศึกษาและการทำงานในหน้าที่ราชการ เมื่อได้โอกาสอันดี ได้อุปสมบทในพระพุทธศาสนาตามประเพณีนิยม โดยได้รับพระราชทานพระมหากุณาให้เป็นนาคหลวง ได้ตั้งใจศึกษาปฏิบัติศาสนธรรมสนองพระราชศรัทธา

และสนองพระคุณบิดามารดาเต็มความสามารถจนตลอดไตรมาส นับ
ว่าได้เป็นผู้ยึดเอาสาระแห่งชีวิตไว้ได้ตามหลักพระพุทธศาสนา แม้ว่า
ชีวิตและร่างกายจะแตกสลายไปในเวลาอันนับว่าวัยสั้นก็ตาม แต่สาระ
แก่นสารที่ได้ปฏิบัติกระทำทั้งปวง ย่อมเป็นบุญกุศลติดตามอำนาจประ-
โยชน์สุขแก่ผู้ทำในสัมปรายภพ และจักปรากฏเป็นเกียรติที่ดำรงอยู่ใน
โลกนี้

ภาพชีวิตแห่ง เรืออากาศเอก ชเลศ ทองใบใหญ่ เป็น
นิทศนะถึงการมีวิริยะอุตสาหะในการศึกษาเล่าเรียน ในการปฏิบัติหน้าที่
ราชการ และในการประกอบคุณงามความดีตามทางพระพุทธศาสนา
แสดงถึงความไม่ประมาทหมั่นเมาในวัยในชีวิต

อชฺเชว กิจจมาตปปี โภ ชลญฺญา มรณํ สุเว

พึงทำความเพียร (ประกอบกระทำการงานที่เป็นประโยชน์)
ในวันนั้นทีเดียว (เพราะ) ไม่มีใครทราบว่ ความตายจักมีในวันพรุ่ง

สมเด็จพระญาณสังวร

(สุวฑฺฒโน)

วัดบวรนิเวศวิหาร

คำไว้อาลัยของพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์

ฉันตกใจกับข่าวอย่างนี้เมื่อได้ฟัง

ข่าวอันดีแต่เกิดเรื่องขึ้นแก่ฉัน

หนักที่คำนึงจะเจริญต่อไปกับทางราชการ

และครอบครัว เหมือนฉันได้กลับไป

ได้มีโอกาสดูแลกันทุกฝ่ายได้เป็นอย่างดี

ฉันหวังว่าฉันจะได้ไปเยี่ยม

คุณเจ๊กับพี่ๆที่รัก แต่ก็มีคนเห็นว่า

ยังไม่ดีและมารดาทักห้ามใจ

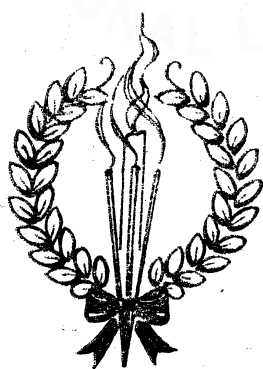
ที่ฉันได้เป็นมา

ฉันปล่อยไม่ลง ฉันแต่เล่าที่หา

มีญาติพี่น้องที่รักทำให้ทราบถึงได้

ฉันจะขอบอกเล่า "ปี๒๕" ฉันสงสาร

ภรรยา ๑๕๕ แล้วเกิด

เมื่อวันแต่งงานของเป๊ยกกับเสริม ผมเขียนคำอวยพรเป็น
โคลงสี่ไวยังงั้น

วิวาห์เสริมสุขเจ้า	โพยมกร
ชลศท่นมงามงอน	ทองแก้ว
อายุมงคลพร	คู่บ่าวสาวนา
อนาคตงามแพรว	กิ่งแก้วต้นทอง

เพียงสองเดือนกับสัปดาห์ต่อจากนั้น แทบจะเรียกว่าล้นกับ
ข้าวงานเลี้ยงยังไม่สว่างปาก ก็ได้ข่าวร้ายว่าอนาคตที่ผมอวยพรไว้จะ
ไม่มีอีกแล้ว

ผมไม่รู้ว่าอะไรจะอย่างไรได้ นอกจากเวทนาจับใจ
ผมไม่เคยรู้จักเป๊ยกดีนัก แต่ก็นึกรักนึกชอบตั้งแต่รู้จัก
เห็นว่าเป๊ยกเป็นคนดี ซื่อตรง มีคารวะต่อผู้หลักผู้ใหญ่ อัน
เป็นความดีที่คนไทยเรานิยมชมชอบ

นอกจากนั้น ยังเห็นว่าเป๊ยกเป็นคนฉลาดและขยันขันแข็ง
สมที่จะได้เป็นใหญ่เป็นโตในภายหน้า

เมื่อเป๊ยกแต่งงานกับเสริม ซึ่งเป็นเด็กที่ผมรู้จักและรักมา
ตั้งแต่เกิด ผมก็ยินดีด้วยทุกทีว่า เสริมได้สามีดี

เป๊ยกกับเสริม ต่างก็ยังอายุน้อยทั้งคู่ ยังไม่เคยอยู่บ้านเดียว
กันจนสามีสามีริยาธรรมเนียมเสียด้วยซ้ำ เมื่อเป๊ยกมีอันเป็นจากไป

ผมได้แต่ปลงว่า พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนไว้ถูกต้องแล้ว ว่า
ไม่มีอะไรเที่ยงแท้

บุญของเป่ยกมีแค่นี้ ถ้าจะให้พูดแบบคนแก่
แต่แม่จะเอาพระธรรมเข้าฟังแล้ว ความเสียใจมันก็ยังห้าม
ไม่ได้อยู่ดี

ก็ได้เพียงรำลึกถึงเป่ยกด้วยความเวทนา

ม.ร.ว. आयुมงคล โสณกุล

เราทั้งสองและลูก ๆ รู้สึกเศร้าใจเป็นอย่างมาก
มากเมื่อได้ทราบข่าวเรื่องเป๊ยก โดยเฉพาะลูกคนเล็กซึ่งเสริม
(นางเสริมสุข ทองใบใหญ่) ได้ช่วยดูแลอบรมตั้งแต่เล็กจน
ปัจจุบันถึงกับนั่งนิ่งไปชั่วขณะเมื่อรู้ เราไม่คิดเลยว่าเป๊ยกจะ
มีอายุสั้นขนาดนี้ ในขณะที่ตำแหน่งทางราชการกำลังก้าวหน้า
และชีวิตทางครอบครัวก็เพิ่งจะกำลังเริ่มต้นด้วยดี

สุดท้ายนี้ขอให้วิญญาณเป๊ยกจงไปสู่สุคติ

จุลเสถียร-ม.ร.ว. สุมาลยมงคล โยติกเสถียร

อาลัยเป๊ยก

ในชีวิตของป้า แม้จะเคยประสบเรื่องที่กระทบกระเทือนจิตใจมาหลายครั้งก็ตาม แต่ก็ยังไม่เคยมีครั้งใดที่จะกระทบกระเทือนจิตใจอย่างรุนแรง และปัจจุบันทันด่วนเท่ากับการได้รับข่าวว่าเป๊ยกตายเมื่อวันอังคารที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๒๒

วันนั้นเวลาประมาณ ๑๔.๓๐ น. ได้รับโทรเลขจากคุณณัฐพร ซึ่งส่งมาจากกรมยุทธศึกษาทหารอากาศมีข้อความสั้น ๆ ว่า “ลูกชายเครื่องบินตกที่เชียงใหม่” พอทราบข้อความ ป้ากับแม่ตกใจมาก แต่ป้าก็ยังคิดว่า การประสบอุบัติเหตุของเป๊ยกในครั้งนั้น เป๊ยกคงไม่ตาย อาจจะเพียงบาดเจ็บสาหัส เพราะไม่เคยมีลงร้ายอะไรเกิดขึ้นกับป้าหรือแม่มาก่อนเลย

การที่ข้อความในโทรเลขที่ส่งมาคลุมเครือไม่ชัดเจนเช่นนั้น ทำให้ป้ากับแม่ไม่สบายใจอย่างยิ่ง เพราะไม่ทราบว่าเป๊ยกจะทำอะไรบ้าง พอคิดนึกขึ้นได้ว่า ที่จังหวัดมหาสารคามมีสถานีวิจัยทหารอากาศ ซึ่งสามารถติดต่อกับกองบินเชียงใหม่ได้ ป้าจึงรีบขับรถจากบ้านพักเสถียรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดไปยังสถานีวิจัยทหารอากาศ จังหวัดมหาสารคาม ขอให้เจ้าหน้าที่วิทยุสอบถามไปยังกองบินเชียงใหม่ให้ ประมาณ ๗-๘ นาที เจ้าหน้าที่วิทยุออกมาบอกกับป้าและแม่ว่า เป๊ยกประสบอุบัติเหตุตายเสียแล้วเมื่อประมาณ ๐๙.๓๐ น. ทันทีที่ทราบข่าวป้ากับแม่ตกใจมาก โดยเฉพาะป้ามีความรู้สึกในขณะนั้นว่า ตัวของป้าชาไปแทบหนึ่ง และเสียใจจนบอกไม่ถูก เพราะคาดไม่ถึง และไม่น่าจะเป็นไปได้เลย ว่าเป๊ยกลูกรักจะจบชีวิตลงอย่างกระทันหันและรวดเร็วเช่นนั้น

เปี้ยกเป็นลูกที่ดี เป็นลูกที่ป่าและแม่ภูมิใจ เพราะเปี้ยกเป็นลูกที่อยู่ในโอวาทของป่าและแม่เสมอมา เปี้ยกมีกตัญญูทุกเวลาที่ตนตั้งใจเป็นกุศลและสนใจในด้านธรรมในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการสนามอยู่ตามกองบิน ถ้าเป็นวันหยุดและมีเวลาว่างเปี้ยกมักจะไปฝึกสมณกรรมฐานกับพระสงฆ์ตามวัดต่าง ๆ แม้หลังจากเปี้ยกไปโจมตีทิ้งระเบิด ผกค. ตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาแล้ว เปี้ยกจะทำบุญตักบาตรเสมอเพื่อขอโอสถกรรมและอุทิศส่วนกุศลไปให้เขาเหล่านั้น และในขณะที่เปี้ยกอุปสมบทและจำพรรษาอยู่ที่วัดบวรนิเวศวิหารเปี้ยกก็ปฏิบัติสมณกรรมฐานตลอดพรรษา นับว่าเปี้ยกเป็นผู้ที่มีจิตใจสูง และเป็นลูกที่มีค่าควรที่พ่อแม่จะภูมิใจ ฉะนั้นการตายของเปี้ยกจึงกระทบกระเทือนจิตใจป่าอย่างรุนแรงถึงได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่อาศัยที่ป่าเคยปฏิบัติและศึกษาในด้านธรรมมาบ้าง จึงพอจะตั้งสติได้ว่าทุกสิ่งไม่มีอะไรแน่นอน และโดยเฉพาะความตายนั้นเป็นสิ่งที่ไม่มีใครจะหลีกเลี่ยงได้ และถึงแม้เปี้ยกจะตาย เปี้ยกก็ตายในหน้าที่ราชการ ซึ่งเป็นการตายอย่างสมเกียรติสมศักดิ์ศรีของชายชาติทหารแล้ว ก็พอจะบรรเทาความเศร้าโศกเสียใจไปได้บ้าง แต่ถึงกระนั้นก็ตป่ายังอดคิดเสียตายไม่ได้ว่า เปี้ยกไม่น่าจะตายเร็วเกินไป เพราะถ้าเปี้ยกยังไม่ตายยังอยู่ต่อไป เปี้ยกจะทำประโยชน์ให้ประเทศชาติได้มากกว่านี้ ป่าเชื่อว่าเมื่อเปี้ยกมีชีวิตอยู่ เปี้ยกก็ประกอบแต่กรรมดีมาโดยตลอด ฉะนั้นกุศลกรรมที่เปี้ยกได้กระทำไว้ คงจะส่งผลให้เปี้ยกถูกรักไปสู่สุคติโดยแน่นอน.

ป่า

เป๊ยก ลูกรัก

เมื่อเป๊ยกยังเยาว์วัยอยู่ แม่เคยบอกเป๊ยกเสมอว่า ในชีวิตของแม่ขอให้แม่ได้มีโอกาสเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวันรับพระราชทานกระบี่หรือรับพระราชทานปริญญาบัตรของเป๊ยกสักครั้งแม่จะภูมิใจมาก เพราะเป๊ยกเป็นลูกคนแรกของแม่ และแล้วในที่สุดความหวังของแม่ก็เป็นความจริง เป็นวันที่แม่มีความสุขที่สุดในชีวิต คือวันที่แม่กับป้าได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวันรับพระราชทานกระบี่และปริญญาบัตร ของเป๊ยกและป๊เมื่อปี ๒๕๑๕

เป๊ยกเป็นลูกที่เลี้ยงง่ายสอนง่ายมาตั้งแต่เกิด สิ่งไหนที่เป๊ยกทำไม่ถูก แม่สอนครั้งเดียว เป๊ยกไม่เคยทำผิดอีกเลย เมื่อเป๊ยกและป๊จบการศึกษาออกมารับราชการไปแล้ว ป้าก็ต้องไปปฏิบัติหน้าที่รอง ผอ. ปก. เขตจังหวัดฝ่ายทหารที่จังหวัดร้อยเอ็ด – หนองคาย และชัยภูมิ เกือบ ๔ ปี สำหรับแม่ก็ได้ติดตามป้าไปทุกหนทุกแห่งเพื่อช่วยกิจการในหน้าที่ของป้าเท่าที่แม่จะช่วย ซึ่งบางครั้งเราต้องเสี่ยงอันตรายไม่น้อย ป๊ก็ออกปฏิบัติหน้าที่ทางชายแดนภาคอีสาน ส่วนเป๊ยกของแม่เมื่อจบจากโรงเรียนการบินแล้ว ก็ออกปฏิบัติหน้าที่ทางชายแดนภาคเหนือ นาน ๆ เราทั้ง ๔ คนจึงจะมีโอกาสได้พบกันที่ดอนเมืองสักครั้ง เวลาที่พบกันก็มีโอกาสได้สนทนากันถึงเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละคน การเสี่ยงอันตราย การปรึกษาหารือและการถกแถลงกันถึงเรื่องงานในหน้าที่ที่จะต้องกระทำต่อไป ซึ่งทุกครั้งแม่ได้มีโอกาสร่วมฟัง

อยู่ด้วยก็คิดปลื้มใจ และมีความสุขอยู่เงียบ ๆ คนเดียวว่า ครอบครัว
ของเราปฏิบัติชอบแล้ว ที่เกิดมาเป็นคนไทยที่ได้มีโอกาสรับใช้ชาติ
บ้านเมืองกันทั้งครอบครัว

เป๊ยกของแม่เป็นคนที่มีสุขภาพสมบูรณ์ แจ่มใส ร่าเริง
น่ารัก มีกตัญญูเป็นเลิศเป๊ยกพูดเสมอว่า จะยากดีมีจนอย่างไรก็ขออยู่
สนองคุณกองทัพอากาศจนกว่าชีวิตจะหาไม่ แม้บางครั้งเป๊ยกจะไม่ได้
รับความดีความชอบเท่าที่ควร เป๊ยกก็ไม่เคยเรียกร้อง เพราะป้าสอน
เป๊ยกให้ยึดมั่นในพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ว่า
“จะปิดทองหลังองค์พระปฐมมา” แต่ก็น่าเสียดายที่เป๊ยกมีโอกาสดำ
รับใช้กองทัพอากาศและประเทศชาติน้อยเหลือเกิน ตั้งแต่เป็นแม่ลูกกัน
มาเป๊ยกไม่เคยทำอะไรให้แม่ผิดหวังเลย เมื่อตอนเป๊ยกได้รับพระราช-
ทานพระมหากรุณาให้เป็นนาคหลวง ในระหว่างที่เป๊ยกครองสมณเพศ
และจำพรรษาอยู่ที่วัดบวรนิเวศวิหาร เป๊ยกก็ปฏิบัติตนอยู่ในสมณเพศ
ได้เรียบร้อยงดงามตลอดจนกระทั่งลาสิกขาบท เมื่อลาสิกขาบทมาแล้ว
เกือบ ๑ ปีเป๊ยกก็เข้าพิธีสมรสกับเสริมสุข เมื่อ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๒
โดยมีพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าหญิงจุไรรัตนศิริบาน ทรงกรุณา
เป็นเจ้าภาพให้ การเข้าพิธีมงคลสมรสของเป๊ยกนั้นเป็นที่ชื่นชมยินดี
ของพวกเราทุกคน โดยเฉพาะ ปู่ดีใจเป็นพิเศษ เพราะอยากได้หลาน
แต่ก็เพียงชั่วระยะเวลา ๒ เดือนกับ ๔ วันหลังการสมรสของเป๊ยกเท่า
นั้น พวกเขาก็ได้รับข่าวร้ายของเป๊ยกจากเชียงใหม่ เป็นอันว่าชีวิตที่ปู่

ลาตามาค้วยกลีบกุหลาบ พร้อมทั้งเจริญก่าวหน้าทั้งทางราชการและส่วน
ตัวนั้นได้ดับวูบลงไปตามหลักของพระพุทธองค์ที่ว่า “อนิจจัง ทุกขัง
อนัตตา” หากแม่ไม่ยึดหลักธรรมและเคยปฏิบัติสมถกรรมฐานมาบ้าง
แล้ว แม่ก็คงมีสติวิปลาศไปแล้ว

ถึงแม้สังขารเป๊ยกจะแตกสลายไปแล้วก็ตาม แต่คุณความดี
และกุศลผลบุญที่เป๊ยกได้สร้างสมไว้ โดยเฉพาะเป๊ยกก็ได้ปฏิบัติ
สมถกรรมฐานอยู่เสมอ จะต้องนำดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของเป๊ยกไปสู่
สุคติแน่นอน สำหรับตัวแม่เองก็จะพยายามปฏิบัติธรรมเพื่ออุทิศส่วน
กุศลไปให้เป๊ยกจนตลอดอายุขัยของแม่ เพื่อว่าชาติหน้ามีจริงเราจะได้
เกิดเป็นแม่ลูกกันอีก.

แม่

พี่เปยกจ้า

วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๒ เวลาประมาณ ๑๒.๓๐ น. เสริมได้รับโทรศัพท์ทางไกลจากเชียงใหม่ ที่แรกก็นึกในใจว่าคงจะเป็น พี่เปยกโทรฯ มา แต่เมื่อไปรับสายกลับปรากฏว่าเป็นเสียงผู้หญิงโทรฯ มาบอกว่า “สามีนุ้ยเสียชีวิต เพราะเครื่องบินตก” เสริมงงและทำอะไรไม่ถูกเลย แต่ก็ยังไม่เชื่อว่าจะเป็นความจริงยังเถียงเขาไปว่า “ไม่จริง ไม่ใช่พี่เปยกแน่ ๆ” แต่ทางผู้พูดก็ยืนยันว่าเป็นความจริง เสริมตกใจแทบหมดสติพอได้ม้วยเห็นเข้า จึงมาพูดโทรศัพท์แทนเสริม พร้อมทั้งบอกให้พี่จิมมาดูแลเสริม ทันทีที่ทราบข่าวทุกคนตกใจ ท่านพระองค์หญิง รับสั่ง ให้เสริม พร้อมทั้ง พ่อและแม่เดินทางไปคอนเมือง เพื่อโดยสารเครื่องบินไปเชียงใหม่ทันที เมื่อไปถึงกองบิน ทราบว่า เขานำศพไปวัดแล้ว เสริมพร้อมทั้งพ่อและแม่ไปทันรดน้ำศพพอดี เสริมไม่อยากจะเชื่อว่าเป็นศพพี่เปยก จนกระทั่งตอนเช้าวันรุ่งขึ้น หมอเอาสายสร้อยกับพระที่พี่เปยกคล้องคอติดตัวเสมอ มาให้ถึงได้ยอม เชื่อและยอมรับว่าพี่เปยกได้จากเสริมไปแล้วจริง ๆ เสริมไม่คิดว่าวันที่พี่เปยกมาส่งเสริมที่สถานีรถไฟเชียงใหม่จะเป็นครั้งสุดท้ายที่เราจะได้พบกันเรายังไม่มีโอกาสที่จะอยู่ร่วมกันอย่างจริงจัง เพราะต่างคนก็ต่างมีภาระหน้าที่การงาน แต่เราก็มองเห็นใจว่า อีกไม่กี่เดือนเราก็จะได้อยู่ร่วมกัน แต่พอวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๒ มาถึงความหวังทุกอย่างก็มลายหายไปเพราะ การจากไปของพี่เปยก เสริมรักพี่เปยกและ

ขอภาวนาว่า ถ้าเรายังเวียนว่ายตายเกิดอยู่ก็ขอให้เราได้พบกัน และ
ใช้ชีวิตร่วมกันให้นานกว่านี้ พี่เป๊ยกเป็นคนสนุกสนานและอารมณ์ดี
เป็นที่รักของทุก ๆ คน ตั้งแต่เด็กตัวเล็ก ๆ จนถึงผู้ใหญ่ พี่เป๊ยก
สามารถชนะใจหมดทุกคน โดยเฉพาะญาติพี่น้องของเสริมรักและ
อาลัยในการจากไปของพี่เป๊ยกมาก ขอให้ดวงวิญญาณของพี่เป๊ยกจง
ไปสู่สุคติ และมีความสุขในผลบุญที่พี่เป๊ยกได้กระทำไว้เมื่อครั้งยังมี
ชีวิตอยู่เทอญ

รัก

เสริม

อาลัยเป๊ยก

เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๒ พ่อพ่อกับแม่ได้ทราบข่าวทางโทรศัพท์ว่าเป๊ยกประสบอุบัติเหตุเสียชีวิตที่เชียงใหม่ พ่อกับแม่ตกใจจนตัวชาไปหมด เพราะไม่นึกฝันเลยว่าจะเกิดเรื่องร้ายแรงและกะทันหันเช่นนี้ เป๊ยกเพิ่งจะย้ายไปอยู่เชียงใหม่ได้เพียง ๑๕ วัน และเพิ่งจะไปรายงานตัวเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พอถึงวันที่ ๑๖ ตุลาคมก็ได้รับข่าวร้ายว่าเป๊ยกจากไปเสียแล้ว พ่อแม่และญาติพี่น้องต่างตกใจกันหมด ตลอดจนครูทุกคนในโรงเรียนอนุบาลจุไรรัตน์ก็พลอยเสียใจด้วย โดยเฉพาะพ่อกับแม่เสียใจอย่างสุดซึ้ง เป๊ยกเป็นที่รักของทุกคนในวังชิดลม เป็นคนร่าเริง สนุกสนาน เป็นที่รักของน้องๆ พ่อและแมียังจำได้ว่า ขณะที่เป๊ยกเป็นครูการบินอยู่ที่กำแพงแสน ทุกวันศุกร์ตอนเย็นเวลาเป๊ยกกลับบ้าน เป๊ยกจะต้องแวะมาหาคุณป้าคุณแม่ที่ตอนเมืองก่อน ถ้าคุณป้าคุณแม่ไม่อยู่ หรือเป๊ยกพบคุณป้าคุณแม่แล้วเป๊ยกก็จะเลยมาหาพ่อแม่และเสริมที่วังชิดลม และเป๊ยกปฏิบัติเช่นนี้เป็นประจำโดยสม่ำเสมอ เป๊ยกเป็นคนสุภาพ อ่อนโยน มีกิริยามารยาทเรียบร้อย คุยสนุก เข้าใจ เข้าใจได้ เป็นคนมีอารมณ์ดีอยู่เสมอ เป๊ยกให้ความเคารพนับถือพ่อแม่เป็นอย่างดี จนกระทั่งพ่อแม่ไม่คิดว่าเป๊ยกเป็นลูกเขย แต่คิดว่าเป๊ยกเป็นลูกชายคนหนึ่งของพ่อแม่ ญาติพี่น้องของพ่อแม่รักเป๊ยก ตลอดจนเพื่อน ๆ ทุกคนไม่ว่าจะเป็นเพื่อนของ

เป๊ยกหรือเพื่อนของเสริมต่างกรกเป๊ยกทั้งนั้น การจากไปโดยกระทัน
หันของเป๊ยกยังทำให้พ่อแม่และทุกคนเสียใจอย่างสุดซึ้ง แม้จะรู้ว่า
ความตายเป็นของธรรมดาที่ทุกคนจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่พ่อแม่ก็
ยังทำจิตใจให้สงบไม่ได้ เพราะยังอดคิดถึงคุณงามความดีของเป๊ยกไม่
ได้ ต้องคิดเสียว่าเป๊ยกยังไม่ตาย เป๊ยกยังมีชีวิตอยู่ แต่เวลานี้เป๊ยก
ไปราชการต่างจังหวัดนั้นแหละแม่จึงจะคลายความทุกข์และความคิดถึง
เป๊ยกไปได้บ้าง

ขอให้เป๊ยกจงไปสู่สุคติเถิด

แถม พูนสุข โรจนแก้ว

อาลัยศิษย์รัก

๑๗ พฤษภาคม ๒๕๐๐ เป็นวันแรกที่ ด.ช. ชเลศ ทองใบใหญ่ ได้มอบตัวเข้าเป็นนักเรียนโรงเรียนวัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน โดยได้เลขประจำตัว ๖๗๗ มีคุณครูเสาวนีย์ (สมศักดิ์) ศิริเสาร์ เป็นครูประจำชั้นการเรียนในระดับมัธยมศึกษาของ ด.ช. ชเลศ ทองใบใหญ่ ได้เริ่มต้นและสิ้นสุดลง ณ สถานศึกษาแห่งนี้ซึ่งเธอมีความประทับใจมาก ก่อนที่จะก้าวไปสู่ชีวิตนักเรียนเตรียมทหาร

ปีแรกที่ ด.ช. ชเลศ ทองใบใหญ่ ได้เข้ามาเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่หนึ่งนั้น แววมของความเป็นผู้นำของเธอได้เป็นที่ยอมรับ และได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมชั้น ตลอดจนครูอาจารย์ โดยปรกติเธอมีความรับผิดชอบในหน้าที่ดีเยี่ยม มีความเฉลียวฉลาด ว่องไว และละเอียดรอบคอบ เธอจึงได้รับมอบหมายและแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าห้องจึงติดต่อกันมาทุกปี

เมื่อนายชเลศ ทองใบใหญ่ ได้ขอลาออกจากโรงเรียนเพื่อไปเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนเตรียมทหาร เมื่อสอบได้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่ (แผนกวิทยาศาสตร์) เธอไม่เคยลืมโรงเรียนเก่า และครูผู้เคยพร่ำสอนมาเลยเธอมักจะไปเยี่ยมเยียนอยู่เสมอ พร้อมกับนำข่าวความสำเร็จในการเรียน ตลอดจนการงานในหน้าที่นักบิน ไปพูดคุยให้ฟัง ข่าวที่ครูปลื้มใจกับศิษย์รักของครูที่สุด ก็คือข่าวที่เธอได้รับพระมหากรุณาธิคุณทรงรับเข้าเป็นนาคหลวงเป็นกรณีพิเศษใน ปี พ.ศ. ๒๕๒๑

หลังรูปถ่ายทุกรูปที่เธอนำมามอบให้ครูไว้เป็นที่ระลึก ไม่ว่าจะ
จะเป็นสมัยกำลังเรียนอยู่เตรียมทหาร หรือกำลังเรียนอยู่นายเรืออากาศ
และเมื่อสำเร็จออกไปเป็นนักบินแล้วก็ตาม เธอได้จารึกข้อความเดียว
กันหมดว่า “กราบเท้าคุณครูทั้งสองไว้ด้วยความเคารพ—รักยิ่ง” จาก
ข้อความ^{๕๕} เหมือนเธออยากจะมอบให้ครูล่วงหน้าว่าจะเกิดเหตุการณ์
อย่างนั้น....และก็ได้เกิดขึ้นจริงๆ อนิจจา

บัดนี้เรืออากาศเอก ชเลศ ทองใบใหญ่ ได้จากครูไปแล้ว ครู
ทั้งสองสุดหักอาลัยในการจากไปของศิษย์อันเป็นที่รักยิ่งได้ แม้กระทั่ง
บัดนี้ ครูทั้งสองขอน้อมจิตอธิษฐาน ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายใน
สากลโลก จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณอันกล้าหาญของ เรืออากาศเอก
ชเลศ ทองใบใหญ่ ไปสู่สุคติโน้มน้อมปรีชาภพด้วยเทอญ.

จาก ครูถนอม-ครูเสาวนีย์ ศิริเสาร์

โรงเรียนมัธยมสาธิตวัดพระศรีมหาธาตุ วิทยาลัยครูพระนคร

อาลัยเพื่อน

เช้าวันที่ ๑๗ ต.ค. ๒๒ หลังจากปฏิบัติศาสนกิจแล้ว ได้เห็นข่าวพาดหัวหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งว่า เครื่องบินตกสองเสื่ออากาศคับสยอง ข้าพเจ้ารู้สึกใจหายวูบทันที คล้ายกับจะมีลางสังหรณ์อะไรสักอย่าง รีบหยิบหนังสือพิมพ์นั้นมาอ่านรายละเอียดทันที พบว่านักบินคนหนึ่งชื่อ เรืออากาศเอก ชเลศ ทองใบใหญ่ ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าเป็นปีกนก เพราะเพิ่งย้ายไปเชียงใหม่ และเครื่องบินตกที่นั่นแต่ยังคิดเข้าข้างตัวเองว่าคงไม่ใช่ปีกนกหรอก รีบไปหาหนังสือพิมพ์อีกฉบับหนึ่งเมื่อดูให้แน่ ปรากฏว่ามีรูปปีกนกลงมาให้เห็นด้วย พอเห็นรูปปีกนกนั้นแหละ แทบจะล้มทั้งยืนด้วยความเสียใจและตกใจอย่างสุดซึ้งมือไม้สั่นไปหมด ความรู้สึกตอนนั้นไม่สามารถจะเขียนออกมาเป็นตัวหนังสือได้เลย โอ! ปีกนกไม่น่าจะจากไปเลย ปีกนกยังมีประโยชน์ต่อประเทศชาติอีกมาก เป็นที่รักของทุก ๆ คน โดยเฉพาะของภรรยาซึ่งเพิ่งจะแต่งงานกันได้สองเดือนกว่า ๆ เท่านั้นเอง ข้าพเจ้าหักห้ามความเสียใจชั่วขณะ กลับมาไหว้พระสวามนตร์อุทิศส่วนกุศลผลบุญที่ได้ทำมา และได้มาอุปสมบทในขณะนั้นเพื่อส่งไปให้ปีกนกเพื่อนรัก ซึ่งดวงวิญญาณของเพื่อนคงจะไปสถิตอยู่ ณ แดนสมปรายภพโน่น

ตั้งแต่เรียนร่วมกันมา ปีกนกเป็นเพื่อนที่สนิทกับข้าพเจ้ามาก ปีกนกเป็นคนร่าเริงแจ่มใส และมีอารมณ์ขันตลอดเวลา มีความทุกข์

ใจเมื่อไร เขาสามารถแก้ปัญหาให้ได้ตลอด ตัวเปี้ยเองไม่เคยมีความทุกข์ใจเลย ระหว่างเป็นนักเรียนนายเรืออากาศนั้น ในวันหยุดเปี้ยก้มก็จะอยู่โรงเรียน ทำการบ้านหรือทำรายงานการทดลองในห้องปฏิบัติการ กับข้าพเจ้าเสมอ ๆ นอกจากจะไม่มีงานจริง ๆ จึงจะออกไปเที่ยวกัน หลังจากจบการศึกษาจากโรงเรียนนายเรืออากาศแล้ว เราได้ไปศึกษาต่อในโรงเรียนการบิน โดยเป็นศิษย์การบินรุ่น น. ๔๙ - ๑๕ - ๑ พร้อม ๆ กัน เปี้ยเป็นคนมีฝีมือบินดีพอตัวทีเดียว ในขณะที่พวกเราหลาย ๆ คน ชักจะไม่แน่ใจว่าจะไปรอดหรือเปล่า เปี้ยก็ช่วยปลอบใจให้กำลังใจจนผ่านชั้นมาอยู่ชั้นมัธยมด้วยกัน และได้บินเครื่องบิน T-6 อันเป็นเครื่องบินที่เก่าแก่ และพยศพอสมควร ซึ่งคนที่เคยผ่านการบินกับเครื่องบินชนิดนี้คงจะทราบฤทธิ์เดชได้อย่างดี ในระหว่างนี้มีครูการบินท่านหนึ่งเสียชีวิตเพราะ บินเครื่อง T-6 เข้าควงสว่าง แล้วก็ไม่ออก เล่นเอาขยาดไปหลายคน แต่เปี้ยไม่เคยกลัวเลย ทุกครั้งที่บินเดี่ยว เปี้ยจะต้องไปฝึกท่าควงสว่าง (SPIN) แล้วลงมาคุยให้ฟังทุกครั้งเลย ว่ามีอาการเข้าอาการออกเป็นอย่างไร ในขณะที่เพื่อนบางคนยังหลั้หลั้ตาแฉะกันอยู่เลย และไม่กล้าทำเมื่อไปเดี่ยว ในวันหยุดเรามักออกเที่ยวต่างจังหวัดกันเสมอ ๆ ไปกันสองคนบ้าง สามคนบ้าง ตามโอกาส จนแทบจะเรียกว่าไปไหนไปกัน หลังจากจบการศึกษาที่โรงเรียนการบินแล้ว เราได้ไปอยู่กองบิน ๒ โคกกระเทียมพร้อม ๆ กัน อยู่บ้านหลังเดียวกันจนในที่สุดเวลาที่แยกกันก็มาถึง เปี้ยแยกไปบิน OV-10 และไปอยู่ที่เชียงใหม่ ส่วน

ข้าพเจ้าบิน OU-23 A และได้ไปอยู่ชายแดน ในปี ๒๕๑๘ ข้าพเจ้าไปอยู่ที่นั่น จำเป็นต้องไปบินกลางคืนที่เชียงใหม่ก็ได้ไปนอนคุยกับเป๊ยกทุกเดือน และยังได้ทำงานด้วยกัน เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๑๘ วันที่ ผกก. โจมตีฐานห่วยโกร่น ๓ ปีให้หลังนับแต่จบจากโรงเรียนการบิน คือ เดือนเมษายน ๑๙ ข้าพเจ้ากับเป๊ยกก็ได้รับคำสั่งเดียวกันคือให้มาเป็นครูการบินที่โรงเรียนการบินตอนนั้นยังจำได้ว่า มานั่งปรึกษากันว่าจะทำการสอนเขาอย่างไรดี ศิษย์จึงจะผ่านไปได้ตลอดรอดฝั่ง จนกระทั่งเข้าเรียนหลักสูตรครูการบิน ได้สอนชั้นมัธยม (บผ. ๑๕) จึงได้เรียนหลักสูตรครูการบินและได้บินคู่กันมา จนกระทั่งจบหลักสูตรและได้มาสอนในส่วน บผ. ๑๕ ตั้งแต่วันที่ น. ๕๙ จนถึงรุ่น น. ๖๔ เป๊ยกเป็นครูการบินที่มีความรู้ความสามารถมาก เป็นทั้งนายทหารนิรภัยการบิน และนักบินลองเครื่อง เป็นครูการบินที่ไม่ดื่มสุราและสูบบุหรี่ เป็นครูการบินที่ใจดีมากไม่เคยด่าว่าลูกศิษย์เลยทั้ง ๆ ที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ เป็นครูการบินที่ฟิตตัวเองโดยเล่นกีฬาทุกวัน เป๊ยกเล่นเทนนิสได้ดีก็ยังช่วยสอนน้อง ๆ พยาบาลและเพื่อน ๆ หมอ รวมทั้งลูกศิษย์ที่มาเล่นด้วย จนเป็นที่รักและสนิทสนมของหมอและพยาบาลส่วนมาก จนรวมกลุ่มไปเที่ยว ไปรับประทานอาหารด้วยกันเสมอมา มาอยู่โรงเรียนการบินนี้เรามากจะไปไหนมาไหนด้วยกันตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นในบริเวณโรงเรียน หรือเดินทางไปมาระหว่างกรุงเทพ ฯ - กำแพงแสน ทุกอาทิตย์จะต้องไปกลับพร้อมกันเสมอ จนมีหลายคนเรียกว่าคู่แฝด เมื่อไรที่เห็นอยู่คนเดียวจะ

ต้องถามถึงอีกคนหนึ่งเสมอ ๆ อยู่โรงเรียนการบินครบ ๓ ปี คือเดือน
เมษายน ๒๒ ก็มีคำสั่งย้ายให้เป๊ยกไปอยู่เชียงใหม่ ข้าพเจ้าไปอยู่ลพบุรี
แต่พอดีโครงการบินส่วน บฟ. ๑๕ ไม่พอ ก็เลยต้องเป็นเรา ๒ คน
อีกนั้นแหละที่ตกค้างอยู่ช่วยสอนจนจบอีก ๑ รุ่น จนถึงเดือน ตุลาคม
๒๒ นี้แหละจึงได้ย้ายจริง ๆ เป๊ยกย้ายไปอยู่เชียงใหม่ ส่วนข้าพเจ้ายัง
อยู่ระหว่างอุปสมบทอยู่ เมื่อลาสิกขาบทแล้วก็คงย้ายไปลพบุรีต่อไป

เมื่อ ๑๘ ก.ย. ๒๒ เป๊ยกและภรรยา กับเพื่อน ๆ ได้มา
เยี่ยมข้าพเจ้าที่วัด ชื่อของมาถวาย และยังได้พูดคุยกันโดยไม่เห็นว่า
วันนั้นจะเป็นวันสุดท้ายที่ได้เห็นหน้าเป๊ยก จนกระทั่งได้ข่าวเครื่องบิน
ตก ยังไม่อยากจะเชื่อเลยว่าเป๊ยกได้จากไปจริง ๆ นับเป็นการสูญเสีย
เพื่อนรักไปอย่างที่ไม่อาจจะเรียกร้องเอากันมาได้ ทุกคนจะต้อง
สวดมนต์แผ่ส่วนกุศล ไปให้เพื่อนรักมิได้ขาดจนกระทั่งลาสิกขา มีทาง
ใดที่จะทำให้เป๊ยกเพื่อนรักมีความสุขในแดนสัมปรายภพแล้วข้าพเจ้าไม่
รู้ว่าจะกระทำให้สิ่งนั้นเลย การจากไปของเป๊ยกในครั้งนี้ นอกจากจะยัง
ความเสียใจให้กับคุณแม่ คุณป้า เสริม บู่ ตลอดจนญาติสนิทมิตรสหาย
และลูกศิษย์เป็นอันมากแล้ว กองทัพอากาศยังสูญเสียเพชรน้ำเอก
แห่งวงการบินไปอีกด้วย ข้าพเจ้าได้แต่อธิษฐานว่า ถ้าเรายังเวียน
ว่ายอยู่ในวัฏสงสารนี้แล้วขอให้เกิดมาเป็นเพื่อนรักกันทุก ๆชาติไป

ร.อ. สุรินทร์ ปิ่นสุวรรณ

แต่ครูชเลศ

ผมทั้งสองคนเพิ่งได้รู้จักกับครูชเลศได้เพียงประมาณ ๘ เดือนเท่านั้น แต่เป็น ๘ เดือนที่ทำให้ผมทั้งสองคนรักและนับถือครูชเลศมาก เรารู้จักกันครั้งแรกในฐานะศิษย์การบินและครูการบิน ผมทั้งสองคนได้เริ่มสนิทสนมกับครู เมื่อผมทั้งสองเป็นศิษย์การบินชั้นมัธยม และได้ครูชเลศเป็นครูการบินประจำสาย

ในด้านการเป็นครูกับศิษย์ ครูชเลศไม่เคยใช้อารมณ์ในการสอนพวกผมเลยทั้งในด้านภาคพื้นดินและภาคอากาศ ไม่ว่าผมจะทำได้หรือทำไม่ได้ ครูจะพูดที่ด้วยเสมอ บางครั้งผมทั้งสองเคยทำท่าบินแปลก ๆ ที่ส่ออันตราย หรืออาจทำให้ถึงตายได้ ครูก็จะแกล้งจากท่านั้น ๆ กลับมาเป็นท่าบินปกติด้วยความใจเย็น และยิ้มอยู่เสมอ ทั้งชี้แนะและสอนให้ผมทั้งสองจำอาการต่าง ๆ ของเครื่องบินว่า ลักษณะใดบ้างที่อาจจะทำให้ตายได้ และคอยปลอบใจผมทั้งสองอยู่เสมอว่าอย่าท้อ ให้พยายามให้มากขึ้นอีก ฝีมือบินจะดีขึ้นเองตามชั่วโมงบิน และเป็นอยู่แบบนั้นเสมอมาจนกระทั่งผมจะเป็นนักบิน

วันที่ผมติดปีกบิน ครูก็ไปร่วมพิธีด้วย เราทั้ง ๓ คนได้
ถ่ายรูปร่วมกัน ครูขเลศ ยังสั่งไว้ว่า ให้ส่งรูปไปให้ตุที่เชียงใหม่ด้วย
แต่แล้วผมทั้งสองคนก็ยังไม่ทันได้ส่งรูปไป ก็ได้ทราบข่าวการเสีย
ชีวิตของครูเสียก่อน ผมทั้งสองรู้สึกเศร้าใจอย่างมาก
ผมทั้งสองขอให้ดวงวิญญาณของครูจงไปสู่สุคติด้วยเทอญ

ร.ต. ภูมิใจ วิบูลย์ธรรงค์

ร.ต. ชูศักดิ์ อำไพ

ศิษย์การบินประจำสายรุ่นสุดท้าย

น. ๖๔ – ๒๑ – ๒

เรืออากาศเอก ขนเอก ทองใบใหญ่

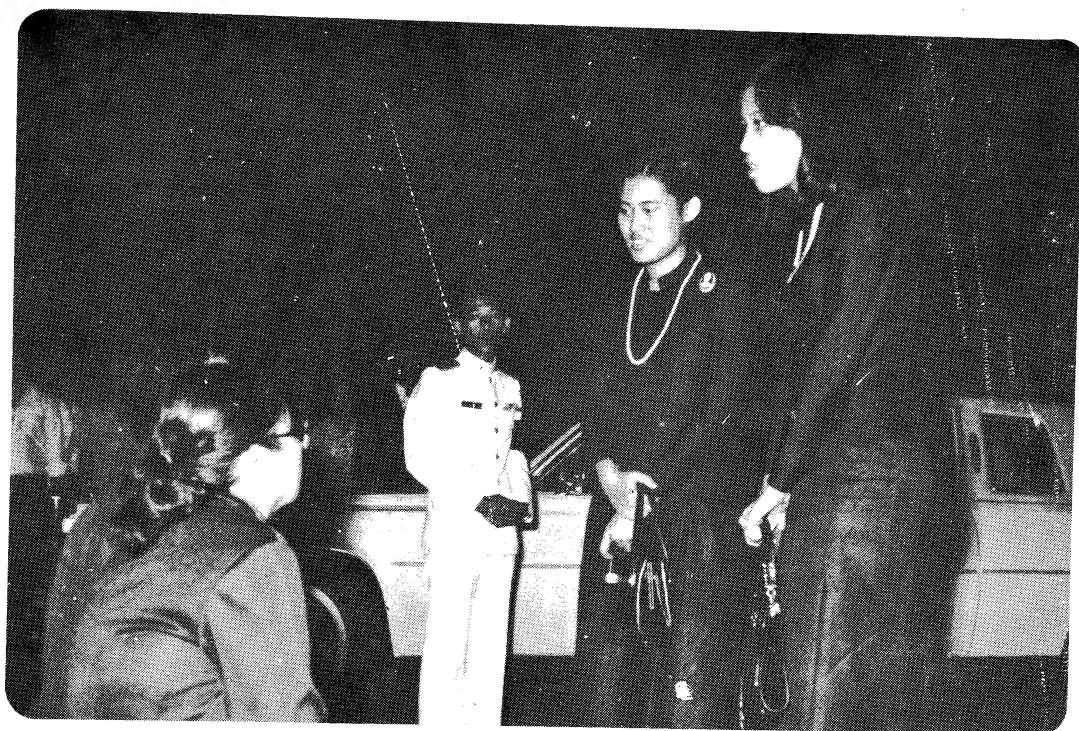
ขาดะ : ๑๓ มิถุนายน ๒๔๘๘

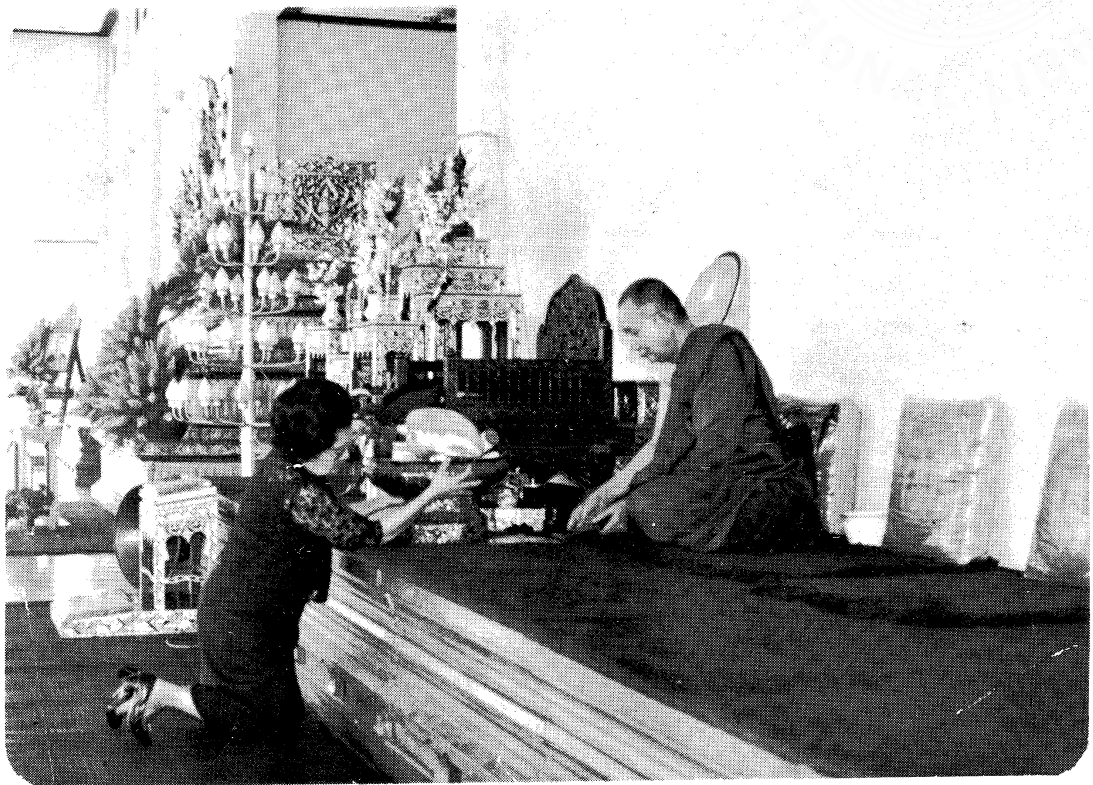
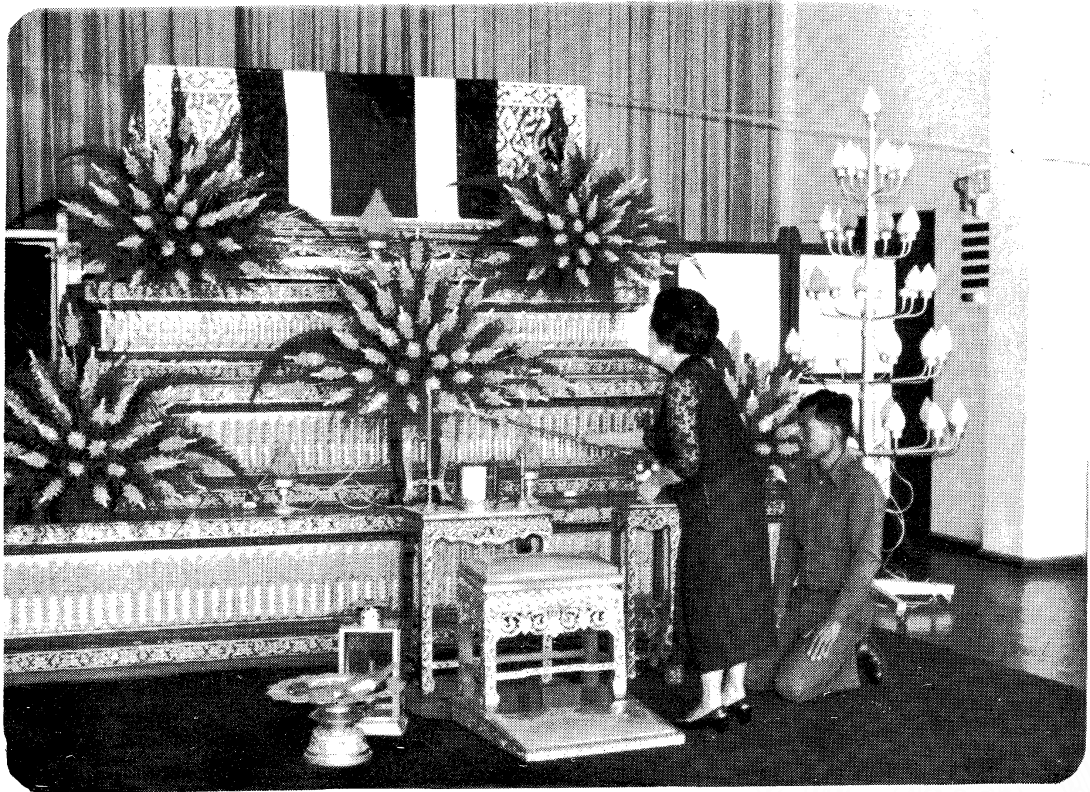
มตร : ๑๖ ตุลาคม ๒๕๒๒

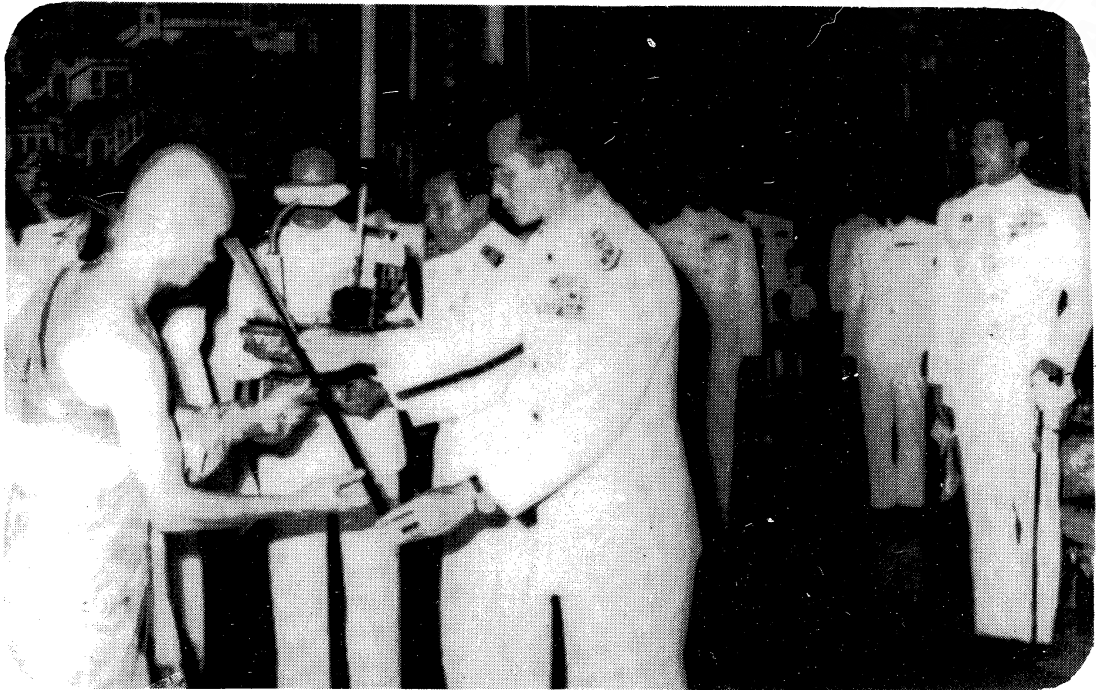
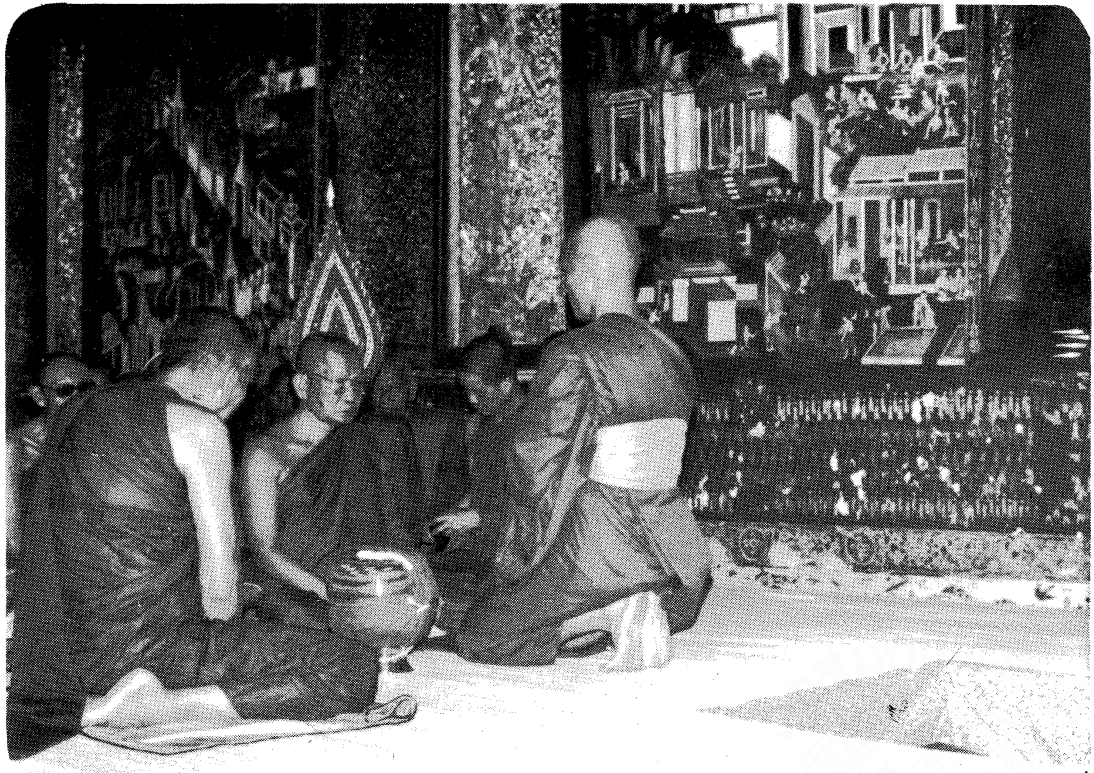

NATIONAL LIBRARY

คำนำ

ในงานพระราชทานเพลิงศพ เรืออากาศเอก ชเลศ ทองใบใหญ่
ณ ฌาปนสถานกองทัพอากาศ วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร กำหนด
งานวันที่ ๓๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๒๒ นาวาอากาศเอก ประสิทธิ์
ทองใบใหญ่ ผู้เป็นบิดา ได้มาติดต่อกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์
กรมศิลปากร ขออนุญาตจัดทำหนังสือเรื่อง โคลงตำราไม้คัต และ
ประชุมบทเพลงไทยเดิม เพื่อแจกเป็นอนุสรณ์ในงานนี้ กรมศิลปากร
พิจารณาแล้วยินยอมอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ตามประสงค์

หนังสือเรื่องโคลงตำราไม้คัตนี้ หลวงมงคลรัตน์ (ช่วง
ไกรฤกษ์) แต่งในรัชกาลที่ ๕ สมเด็จ ฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
ได้ทรงพระนิพนธ์อธิบายไว้เมื่อคราวพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๗๒ ถึง
ได้นำมาตีพิมพ์ไว้ข้างหน้าเรื่องแล้ว

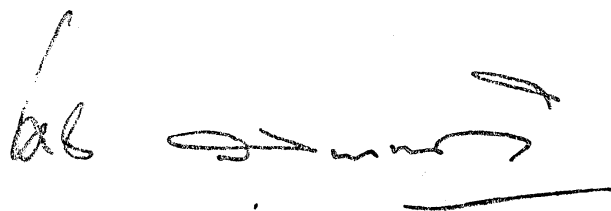
ส่วนประชุมบทเพลงไทยเดิมนั้น กรมศิลปากรได้จัดรวบรวมไว้ และได้ตรวจสอบที่มาของบทลำนำนั้น ๆ แล้วหมายเหตุไว้ว่า
เป็นบทที่คัดแปลงมีเค้าเงื่อนมาจากหนังสือเรื่องใด ครั้งแรกรวบรวม
ได้ ๒๒ บท ได้อนุญาตให้จัดพิมพ์ไปครั้งหนึ่ง ให้ชื่อว่า ประชุมบท
เพลงไทยเดิม ภาคที่ ๑ และต่อมาได้รวบรวมไว้อีก ๒๑ บท จัดพิมพ์
ขึ้นเป็นภาคที่ ๒ ครั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ กรมศิลปากรได้รวบรวม
บทเพลงต่าง ๆ อีก รวม ๒๒ เพลง ให้พิมพ์เป็นภาคที่ ๓ แจกในงาน
พระราชทานเพลิงศพ นายเหนียว ดุริยพันธุ์ ฉะนั้นจึงมีบทเพลงไทย

พิมพ์แล้ว ๓ ภาค รวม ๖๕ บท บทลำนําทิ้ง ๖๕ บทนี้ พึงสังเกต
ว่า บางบทมีถ้อยคำหรือบางวรรคไม่ตรงกับในหนังสือเรื่องเดิม ทั้งนี้
อาจจะเป็นด้วยเหตุ ๒ ประการ คือ

๑. หนังสือ^๕นี้อาจจะชำระแก้ไขกันเสียในภายหลัง หรือ
จำกันมาผิดเพี้ยน

๒. เพราะท่านผู้คัดเลือก ท่านจงใจแก้ถ้อยคำ เพื่อให้เข้า
กับทำนองได้เหมาะเจาะและไพเราะ บทไหนมีถ้อยคำต่างจากใน
หนังสือเรื่องเดิม ก็ได้คัดบทในหนังสือเรื่องเดิมมาลงไว้ให้ดูด้วย เพื่อ
เปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างกัน

กรมศิลปากรขออนุโมทนาในกุศลราศีทักษิณานุประทาน ซึ่ง
เจ้าภาพได้บำเพ็ญอุทิศแด่ เรืออากาศเอก ชเลศ ทองใบใหญ่ และให้
พิมพ์หนังสือ^๕นี้แจกเป็นกุศลสาธารณประโยชน์ ขออำนาจกุศลทั้งปวง
จงเป็นพลบัจจย ดลบันดาลให้ เรืออากาศเอก ชเลศ ทองใบใหญ่
ผู้วายชนม์ประสบแต่อภิลุฏคุณมณูผล ในสุคติในสัมปรายภพ ตั้งสม
มโนปณิธาน ของเจ้าภาพทุกประการเทอญ.

กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์
กรมศิลปากร
๑๕ มีนาคม ๒๕๒๓

(นายเตโช สวานนท์)
อธิบดีกรมศิลปากร

อธิบาย

พระนิพนธ์สมเด็จพระปรมัยยิกายะราชานุภาพ

การแต่งต้นไม้ให้เป็นรูปทรงต่างๆ ตามความพอใจของคน
สังเกตดูเหมือนจะมีอยู่ ๒ อย่าง คือผูกโครงเป็นรูปต่างๆ ตามชอบใจ
แล้วปลุกต้นไม้ให้เลื้อยไปตามโครงนั้นก็ดี หรือตัดพุ่มไม้ให้เป็น
รูปทรงอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี จะเรียกในหนังสือนี้ว่า แต่งต้นไม้
อย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งนั้น ปลุกต้นไม้ทั้งต้น แล้วพยายามตัด
กิ่งก้าน หรือตัดลำต้นไม้นั้นให้เป็นรูปต่างๆ เลียนให้เหมือนรูป
ต้นไม้ใหญ่บ้าง ให้รูปร่างดูซับซ้อนแปลกประหลาดบ้าง อย่างนี้
เรียกว่าตัดต้นไม้

การแต่งต้นไม้เช่นว่ามา ดูชอบทำกันทั้งในประเทศทาง
ตะวันออกเช่นเมืองจีนตลอดจนยุโรป แต่การตัดต้นไม้เห็นมีปรากฏ
แต่ที่ในประเทศญี่ปุ่นกับประเทศสยามนี้ ในประเทศสยามตามที่
ปรากฏดูเหมือนจะชอบเล่นกันในตอนปลายกรุงศรีอยุธยา สันนิษ-
ฐานว่า การเล่นต้นไม้ตัด ไทยเราเห็นจะได้คติมาจากญี่ปุ่น ด้วยมี
หลักฐานว่า เขาเล่นมาช้านานนับหลายร้อยปี และมีชื่อไม้ญี่ปุ่น
ปรากฏในตำราไม้ตัดของไทยด้วย แต่ไม้ตัดของญี่ปุ่นนั้น สืบถาม
พวกญี่ปุ่นก็ยังไม่มีความชัดว่า ได้มีบัญญัติเป็นตำรับตำราอย่างไร
ได้ความแต่เพียงว่า การตัดต้นไม้ของญี่ปุ่นนั้นมีมานานมาก เล่น
ประกอบกับวิธีแต่งลานบ้าน เช่นก่อเป็นภูเขาเล็กๆ แล้วปลุก

ต้นไม้ดัด วิจิตรดัดนั้นก็ไต่ความแต่เพียงว่า ตัดต้นไม้ให้เป็นตอให้แตก
กิ่งเล็กๆ แล้วก็ตัดชวดทรงไปต่างๆ ตามแต่จะเห็นงาม ความที่
ว่านี้ ก็สัมพันธ์กับที่กล่าวในตำราของไทยว่า จำพวกไม้ญี่ปุ่นนั้นตัดให้
เป็นท่อนที่ขบขัน ให้กิ่งและพุ่มได้ช่องไฟได้จังหวะให้เรือนร่มร่ม
เพียงเท่านั้น แต่การที่ญี่ปุ่นจะได้พาดต้นไม้ดัดเข้ามาเมืองไทยเมื่อไรนั้น
ก็ไม่มีหลักฐานที่จะทราบได้ มีหลักฐานแต่เพียงว่า พวกญี่ปุ่นได้
เข้ามาอยู่ในกรุงศรีอยุธยา มาก ตั้งแต่รัชกาลสมเด็จพระเอกาทศรถ
มาจนในรัชกาลพระเจ้าปราสาททอง ท่านองจะได้พาวิชเล่นไม้ดัดเข้า
มาในประเทศสยามในระยนี้ ที่ว่านี้เป็นการเล่นนิษฐานทั้งสิ้น

หลักฐานที่มีปรากฏแน่นอนนั้น เพียงตั้งแต่รัชกาลที่ ๓ กรุง
รัตนโกสินทร์นี้ ด้วยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรด
ต้นไม้ดัดให้ปลูกไว้ในพระบรมมหาราชวัง ยังปรากฏอยู่รอบสนาม
หน้าริมพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยจนทุกวันนี้ และปรากฏต่อมาว่า
เมื่อถึงรัชกาลที่ ๒ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยและเจ้า
นาย ตลอดจนข้าราชการก็ชอบเล่นต้นไม้ดัดกันมาก ในสมัยนี้ชอบ
เล่นเป็นไม้ปลูกในกระถางเป็นพุ่ม มีรูปภาพเขียนถวายกระถาง
ต้นไม้ดัดเมื่อรัชกาลที่ ๒ ปรากฏอยู่ แม้ในหนังสือบทกลอนซึ่งแต่ง
ในรัชกาลที่ ๓ และรัชกาลที่ ๒ ก็ชอบกล่าวถึงต้นไม้ดัด จะคิดมา
พอเป็นตัวอย่าง เช่นกล่าวในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน
ขุนแผนชวนเรือนขุนช้าง ดังนี้

“โจนลงกลางจวนร้านดอกไม้ ของขุนช้างปลูกไว้อยู่ดาดสัน
รวรสเกสรเมื่อค่อนคืน ชื่นชื่นลมชายสบายใจ
กระถางแถวแก้วเกิดพิกลแถม ยี่ลั่นแถมมะสังดัดดูไสว
สมอรัตต์ตรงสมละไม ตะขบข่อยคัดไว้จันทะกัน”

อีกแห่งหนึ่ง ตอนขุนแผนพานางวันทองหนี นางวันทอง
ถึงเรือน ดังน

“ถึงกระถางต้นไม้ชายตาดู เป็นคู่ชู้ช่ออรชร
มะขามโพรงโค้งคู้เป็นข้อคอก ผักกรอกแห้งเกราะกระเทาะล่อน
จันทน์หอมจันทน์คณาจะลาจร มะลิซ้อนช่อนช้อยู่งดี” ดังน

แต่ว่าต้นไม้ดัดที่เล่นกันมาในสมัยนั้นห้ามใครแต่งหนังสือตำรับตำรา
บัญญัติไว้อย่างไรไม่ หนังสือตำราต้นไม้ดัดเพิ่งมาเกิดขึ้นในรัชกาล
ที่ ๕ ด้วยหลวงมณฑลรัตน (ช่วง ไกรฤกษ์) พยายามแต่งเป็นโคลง
และให้เขียนรูปภาพต้นไม้ดัดตามบัญญัติไว้ในตำรานั้น ตำราต้นไม้
ดัดจึงมีขึ้น และตำราของหลวงมณฑลรัตนนั้น มหาเสวกเอก พระยา
บุรุษรัตนราชพัลลภ (นพ ไกรฤกษ์) ผู้เป็นบุตร ได้มีแก้ไขถวายไว้
ในหอพระสมุดสำหรับพระนครนานมาแล้ว แต่บอกขอให้สงวนไว้
เพื่อจะพิมพ์ในการกุศลเนื่องด้วยวงศ์ตระกูล จึงให้รื้อการพิมพ์ตำรา
ต้นไม้ดัดมาหลายปี บัดนี้พระยาบุรุษฯ มาแจ้งว่า พระเจ้าพี่นางเธอ
พระองค์เจ้าอาทรทิพยนิภา ทรงพระกรุณาโปรดจะรับพิมพ์หนังสือ
ประทานเป็นของแจกในงานปลงศพพระยาสัมภารากร (ชม ไกรฤกษ์)
พระยาบุรุษฯ เห็นว่า ควรจะถวายหนังสือตำราต้นไม้ดัดของบิดาให้

ทรงพิมพ์ได้ จึงขอให้ราชบัณฑิตยสภาจัดการพิมพ์ถวายตามความประสงค์

ได้ความในเรื่องตำนานต้นไม้ดัดต่อมา ดังปรากฏอยู่ในโคลงของหลวงมวงครุฑันว่า เมื่อในรัชกาลที่ ๒ นั้น เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษมนตรีทรงทราบดำรา ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงกำหนดไว้และทรงชี้แจงแก่นายด้วงคนหนึ่ง ซึ่งเป็นข้าในกรม ทรงใช้สอยในเรือนต้นไม้ดัด ครั้นกรมหลวงพิทักษมนตรีขึ้นพระชนม์แล้ว ต่อมานายด้วงออกบรรพชาเป็นภิกษุ หลวงมวงครุฑันได้รู้จักคุ้นเคย จึงได้ตำราต้นไม้ดัดมาจากพระด้วง แล้วเอามาแต่งโคลงขึ้นไว้ เพื่อจะให้เป็นตำราปรากฏอยู่ถาวรสืบไป

ไม้ดัดที่กำหนดไว้ในตำรามี ๘ อย่างด้วยกัน รูปทรงต้นฐานและวิธีดัดเป็นอย่างไร ปรากฏอยู่ในคำโคลงและภาพซึ่งได้พิมพ์ไว้ต่อไปข้างหน้า จะคัดแต่ข้อกับอธิบายลักษณะไม้ดัด แสดงให้เข้าใจพอเป็นเค้าก่อน คือ

๑. ไม้ชะบวน มาแต่คำว่า กระบวน (อาจดัดได้โดยกระบวนต่าง ๆ) ซึ่งในโคลงตำราไม้ดัดเองก็ปรากฏแต่เพียงว่า ดัดให้ทรงต่ำและดัดกิ่งวกเวียนไปให้ได้ช่องไฟได้จังหวะ และแต่งพุ่มให้เรียบร้อยเท่านั้น เห็นจะถือเอาทรงงามเป็นสำคัญ ไม่กำหนดกิ่งก้านเป็นรูปร่างอย่างไร ไม้ชนิดนี้มีเล่นกันมากเพราะดัดง่ายกว่าอย่างอื่น ไม้ดัดทั้งหลายที่ปลูกอยู่ริมบริเวณพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยเป็นไม้ดัดจำพวกนี้

๒. ไม่นาก เหมือนไม้ที่เขียนในฉาก เช่นฉากที่คนที่ปลงศพขุนนางเป็นต้น ควรยุติได้ว่า ไม่นากนั้นต้องตัดให้เป็นมุมเป็นเหลี่ยม แต่งทรงให้แบน ให้เข้ากับฉากได้ไม่โหวงเหรง และไม่นากนี้ ผู้แต่งตำรากล่าวไว้ว่านานไปจะสูญ เพราะตัด “สุดงามสุดยาก ปานปูนเช่นกัน”

๓. ไม่นากเขียน กล่าวตามชื่อ หก ได้แก่กลับลง เขียนได้แก่หัน สันฐานของกิ่งจะต้องหักห้อยลงมาก่อน แล้วหักคดเคี้ยวไปตามเรื่อง ไม่นากนี้ ผู้แต่งตำรากล่าวว่าตัดยากเหมือนไม้นาก

๔. ไม่นาง คือไม้ที่ท่าทางอย่างนางเต้นรำ อันท่าท่าวัดเอน ห้อยมือลงข้างหนึ่ง ยกมือขึ้นข้างหนึ่ง หรือยกมือขึ้นทั้ง ๒ ข้าง

๕. ไม่นางข้อม คือตัดเลียนรูปไม่นาง แต่ทำเป็นขนาดย่อมๆ

๖. ไม่นางป่วน คือตัดตามแบบไม้คดของนางป่วน

๗. ไม่นางระลอก เห็นจะหมายความว่าตัดให้เหมือนรูปต้นไม้นางและนางป่วนเขียนเครื่องกำระลอกเข้ามาขาย ในโคลงจึงไม่กำหนดลงไปแน่ว่า ให้ตัดเป็นรูปทรงอย่างไร เป็นแต่ว่าตัดให้ได้ท่วงทึ่ ให้กิ่งได้จังหวะ ได้ช่องไฟ และให้เรือนงามเท่านั้น

๘. ไม่นางคด คือตัดให้รูปคดขยี้ สันฐานเป็นกะป๋มกะป้า เช่น หัวโต หรือกลางป่อง เป็นต้น

๙. ไม่นางขาย เห็นจะหมายเอาอย่างไม้ที่เอนไปทางเดียวอย่างไม้ตามชายคดถึง

ไม้ทั้ง ๘ อย่างนี้ ในอย่างหนึ่งๆ อาจตัดแยกเยื้องจากกันได้บ้าง โดยไม่ให้เสียทรงตามแบบเดิม จึงปรากฏในภาพทำไว้อย่างหลาย ๆ แบบ วิธีตัดมีข้อบังคับเคร่งครัดอยู่อย่างหนึ่งคือ ต้องกลบबाट (แปลที่ตัด) ให้สนิท ถ้ากลบไม่สนิท ถึงจะตัดได้ดีปานไรก็ว่าไม่นับถือ

เมื่อจะพิมพ์หนังสือเรื่องนี้ ได้คิดจะทำรูปฉายาลักษณะไม้ที่ตัดได้ตามตำรามาพิมพ์ไว้ด้วย แต่มาได้ความปรากฏว่า ในบรรดาผู้เล่นไม้ตัด ย่อมถือตำราของหลวงมงคลรัตน์เป็นหลักทุกคน เพราะไม่มีตำราอื่นนอกจากนี้ ถึงกระนั้นการที่ตัดต้นไม้ขึ้น ไม่ใคร่มีใครสามารถจะตัดได้ให้ตรงตามตำรา การที่เล่นไม้ตัดกันในปัจจุบันนี้ จึงตัดตามแต่จะเห็นงามและที่จะสามารถทำได้เป็นพิน นอกจากไม้กระบวน ยังหาตัวอย่างให้ตรงดังตำราให้ครบทั้ง ๘ อย่างไม่ได้.

ไม้ชะปวน

ไม้หกเหียน

ไม้หกเหียน

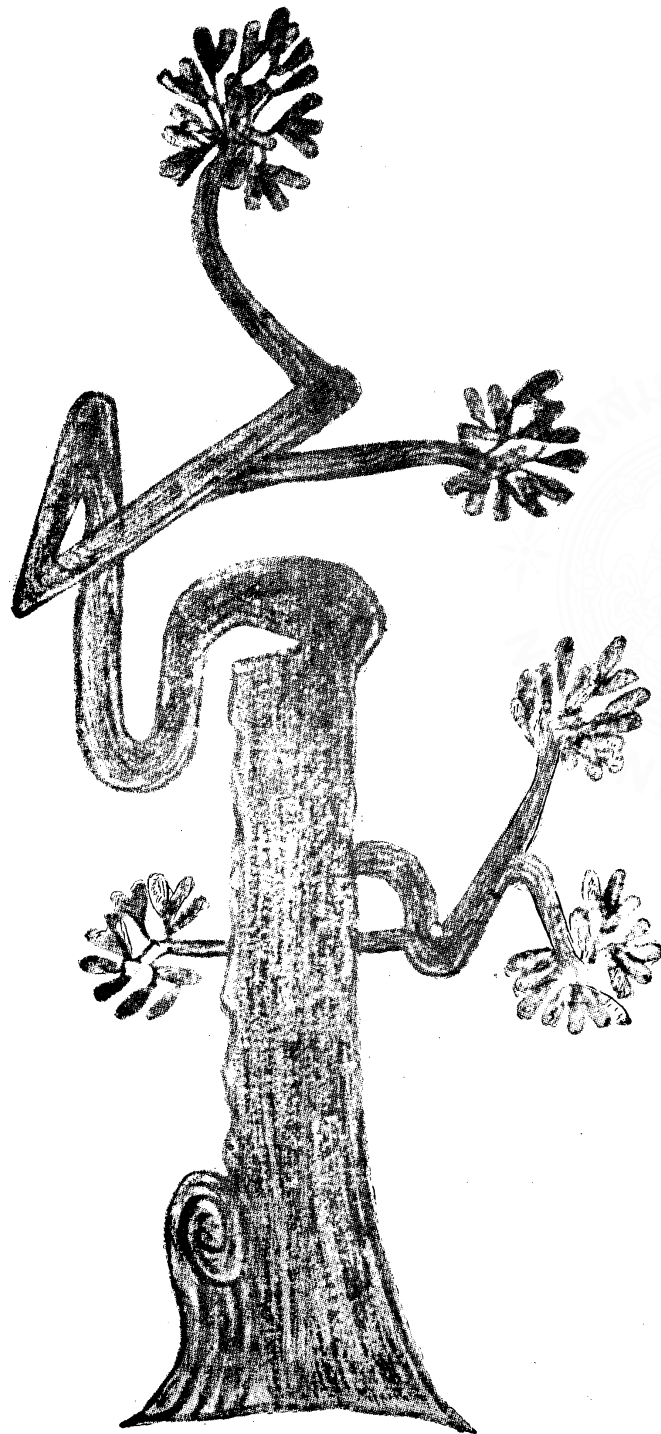
ไม้กำมะลอ

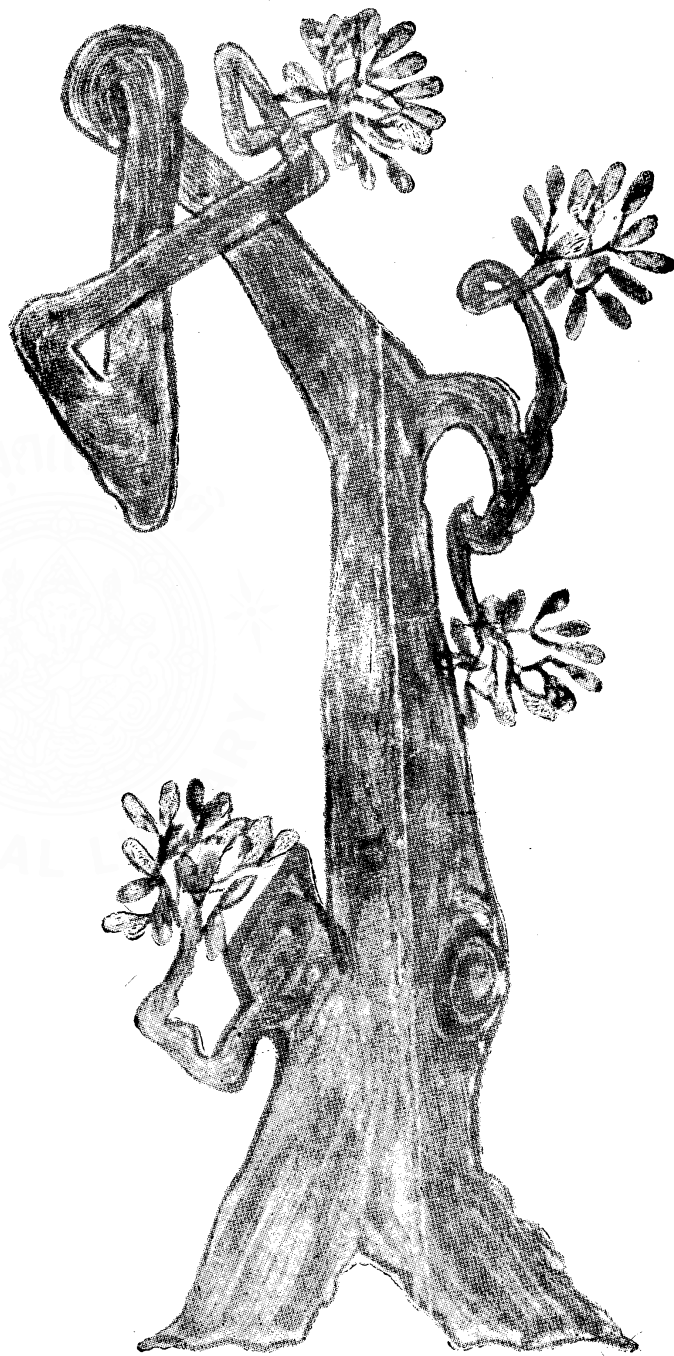
ไม้ฉาก

ไม้ทกเหียน

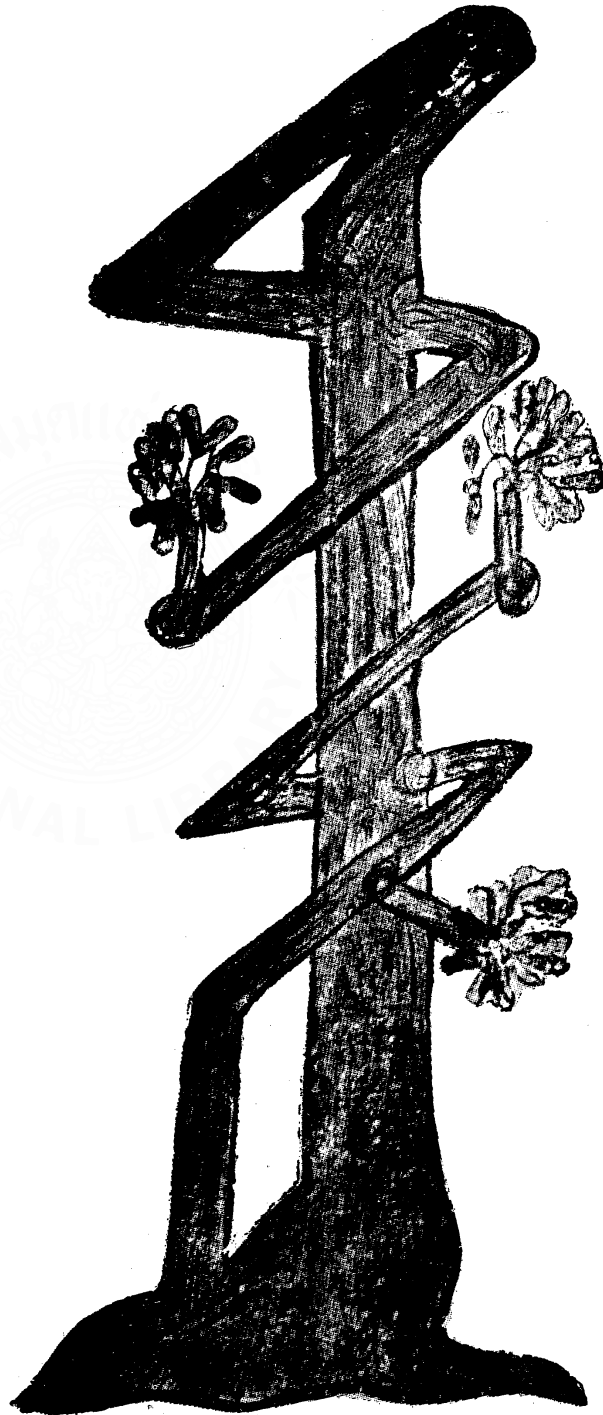
ไม้หกเหียน

ไม้หกเหียน

ไม้เอนชาย

ไม้กำมะลอ

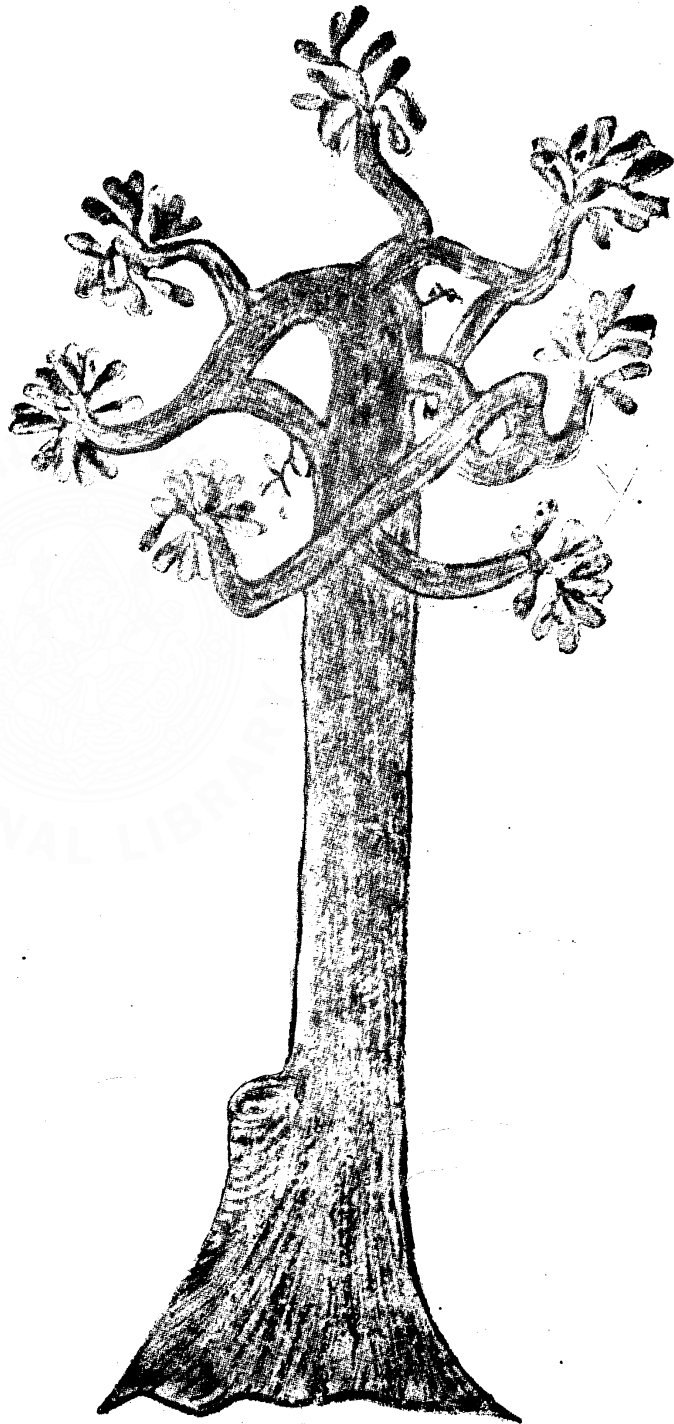
ไม้เขิน

ไม้หกเหียน

ไม้หกเหียน

ไม้ป่าข้อม

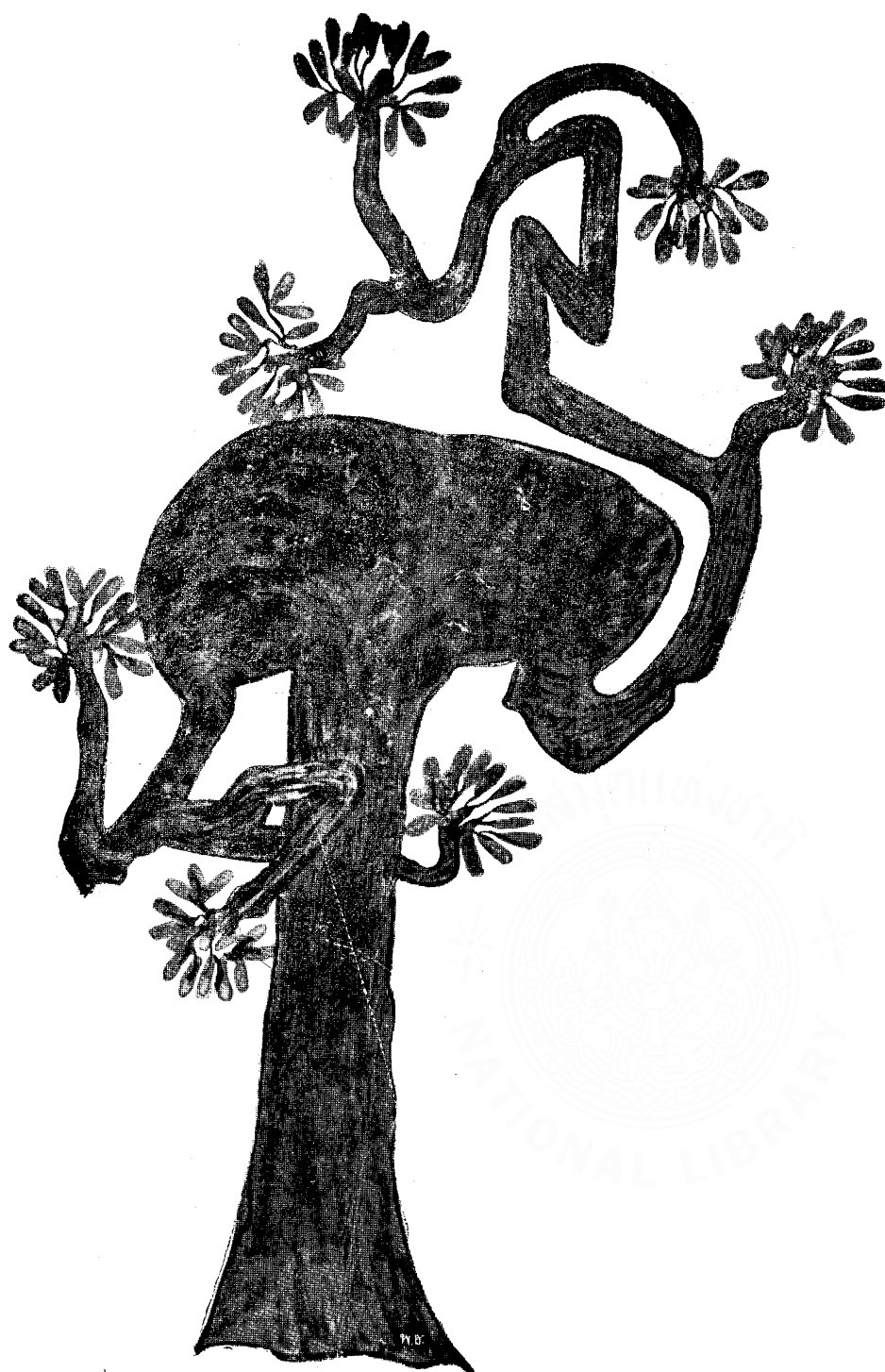
ไม้หกเหียน

ไม้หกเหียน

ไม้ป่าข้อม

ไม้ตลก

ไม้ตลก

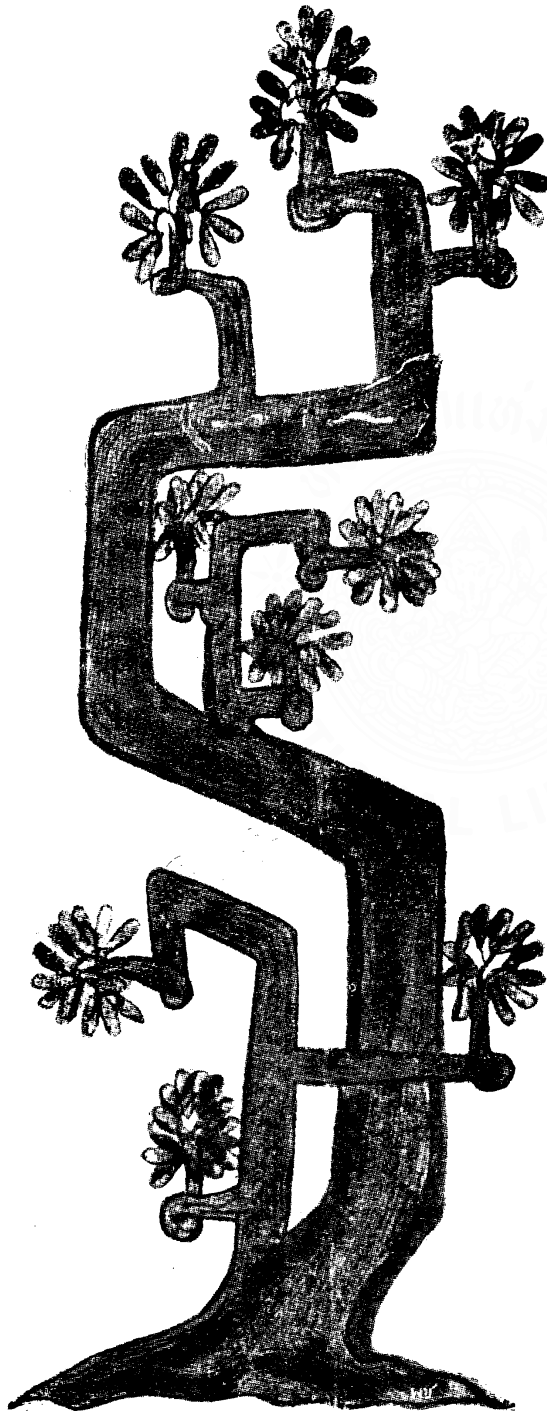
ไม้ป่าขอม

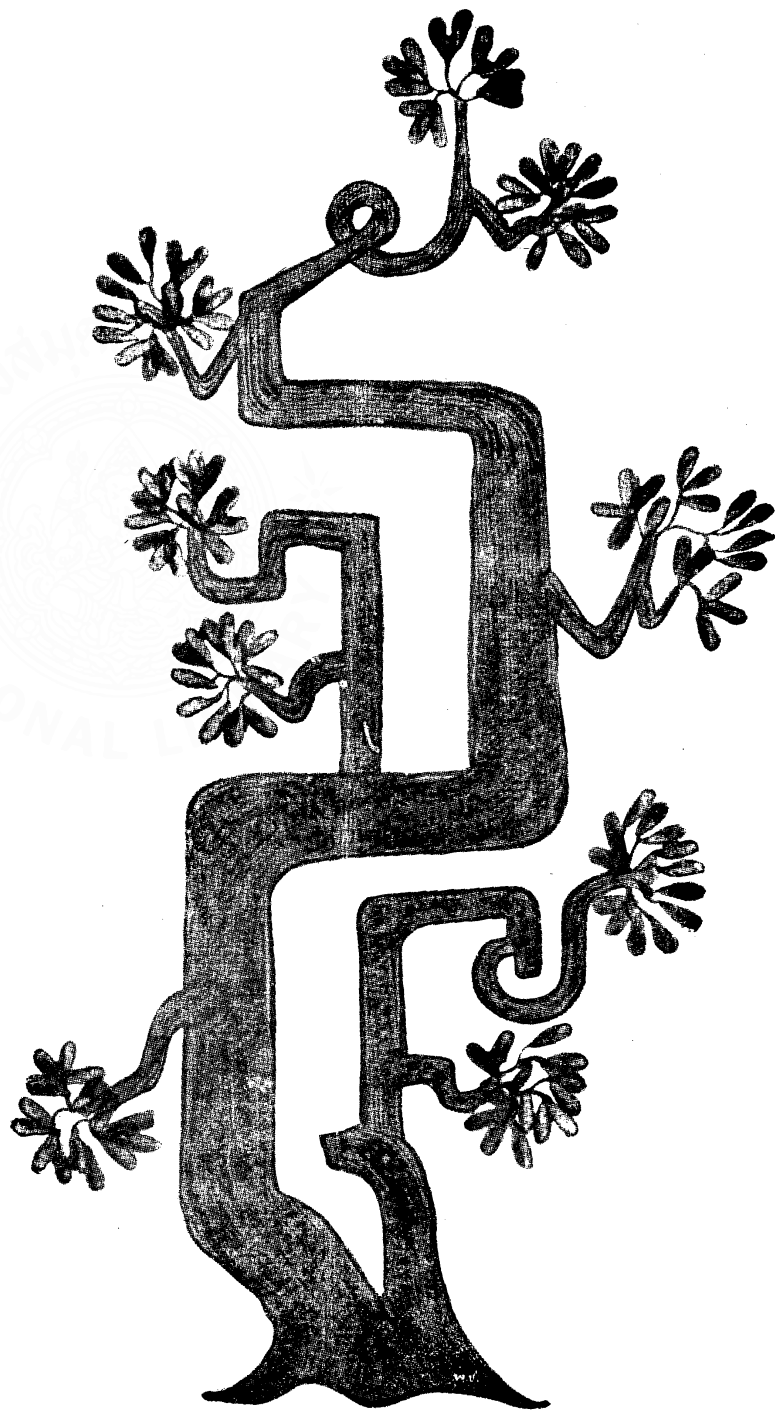
ไม้ยืนต้น

ไม้เอนชาย

ไม้ฉาก

ไม้ฉาก

ไม้ชะบวน

โคลงไม้คัก

หลวงมวงครัน (ช่วง ไกรฤกษ์) แต่ง
ในรัชกาลที่ ๕

๑ พระบาทบรมนาถเจ้า	จอมสยาม
ทรงแบบไม้คักงาม	เรียบร้อย
ขบวนคักคักจัดตาม	กรุงเก่า มาแฮ
โปรดแบบบรรยาล้อย	ถูแล้วเกณฑ์หา ฯ
๒ กรมหลวงพิทักษ์ร้อย	มนตรี ทรงเฮย
เชนกับญี่ปุ่นที่	ป่าซ่อม
หกเหียนพิบัติดี	ถวายเป็นแบบแฮ
สิบเอ็ดกิ่งพรั่งพร้อม	แยกใช้กิ่งสาม ฯ
๓ พระด้วงรองบาทไท่	กรมหลวง
ฝึกหัดสันตติปวง	ปลุกแก้
แสดงบอกบ่หันหวง	สอนหัด ชินเฮย
จึงประจักษ์เหตุแท้	ท่านอ้างออกองค์ ฯ
๔ ไม้ชะบวนวาดเอี้ยว	วงเวียน ตันนา
ดอดำดัดเรือนเจียน	เรียบร้อย
ทักขบไซ้เนี่ยน	สนิท้อง ไฟแฮ
ทรงพุ่มชิตเชิดช้อย	ช่องชั้นจังหวะวาง ฯ

๕ ฉากแบบโคนทอดน้อย
ทศคคขตตาม
ตอย่อกิ่งต่อสาม
ต้นชดเคำกิ่งหย่อม

๖ หกเหียนเหินดักคู่
คอเพล่เร่เรือนรับ
ทียอดทอดทวนทับ
ดุจหมัดมวยังว

๗ ไม้เขนเบนกิ่งท้าย
โคนปุมภูตันทร
ทียอดทอดทวนหง
ดุจมฤคเหลิยวชะเง้อ

๘ ป่าข้อมโคนปุมตัน
คบแยกสามกิ่งจง
จังหวะระยระวง
จัดช่องไฟให้ถ้ำ

๙ ไม้ปุมรวบทั้ง
ดลกรากเอนชายมอ
ทวงททชนพอ
คกงังจังหวะได้

หนึ่งงาม
หักค้อม
ส้มแบบ เดิมนอ
อย่าซ้ำเสียคม ฯ

ขัดทับ
ลอดพลว
ทบกิ่ง กลแฮ
ผางดงำผางหงาย ฯ

ทวนลง
เกร่อเก้อ
เห็นชด คู่แฮ
ชะโงกเงอมมาหลัง ฯ

ตามตรง
จัดเก้า
เวียนรอบ กลมแฮ
ส่วนต้นตัดเรือน ฯ

กำมะลอ
มากใช้
ภุมดลก
ช่องพร้อมเรือนเสมอ ฯ

๑๐ เก้าชนิดนับช้ออ้าง
โดยบุราณเรียกตาม
จัดคัดจัดตั้งงาม
พอประจักษ์น่านน้อย

๑๑ ชุนทองสื่อเก่าแจ้ง
ลิขิตโคลงไม้ดัด
เคยฝึกเล่นโดยจัด
เพื่อจะดัดคงไว้

๑๒ ผู้มีวิริยพร้อม
เย็นกมลเนนาเนียน
เล่นดัดดัดแต่งเจียน
โดยประณีตนับแท้

๑๓ ทำจนกลบขาดได้
จิ้งจกชมฝีมือ
แผดบาดอุจาดคือ
เป็นที่ตำหนิได้

๑๔ พระบันฑูรโปรดไม้
กับป่าซ่อมชายเอน
โรงหุ่นแต่งทุกเวอร์
สัณฉากสมเขาทั้ง

ออกนาม ไม่เสีย
ต่อถ้อย
คงเงื่อน นันนา
เนื่องไม้มีเดิม ๆ

จำถนัด
แต่งไว้
จวบพระ ดวงนา
ดูจก้อยกลอนแถลง ๆ

เพลื่นเพียร
เน้นแก้
จัดพุ่ม เรือนแฮ
ทำนนั้นจิตเสมอ ๆ

นับถือ
แม่นไม้
รอยตัด คงนอ
คัดค้านคำฉิน ๆ

นามเชน
ออกตั้ง
วางเทียบ งามแฮ
เทียบพันไพรระหง ๆ

๑๕ กรมพระพิพิธได้

กรมพระพิทักษ์หา

เอนชายป่าซ่อมตรา

พอประจักษ์จิตอ้าง

๑๖ ไม่ช้บวณฉากแบบทั้ง

ในพระราชวังสถิต

พระบาทพระนั่งเกล้าสถิตย์

มาบัดนี้ทรงล้อม

๑๗ หกเขียนฉากแบบนี้

เพราะบ่เห็นสมบุรณ์

สุดงามสุดยากปูน

สองรุกษ์แถวบางช้าง

๑๘ รอบกลมกว้างตันคลี่

สี่ส่วนประจตต์

คอสองส่วนเจ็ดซัด

พับท่อนหนึ่งสองให้

๑๙ บาดตวัดวัดหยงพน

พับสี่บันสองจิน

เป็นคอตำพอนิน

ที่ตัดหนึ่งสองให้

ทรงมา

เช่นบ้าง

ตรงข้อ เดิมเอย

ออกให้เห็นพยาน ๗

สองชนิด

เกิดพร้อม

วังรุกข์ ไวน้ำ

แทรกพันพรรค์ชบวน ๗

นานสูญ

เร็ดร้าง

ปานเช่น กันแฮ

เช็ดคล้ายพอแปลง ๗

ยาววัด

แต่งได้

ซาม่อ หมายเอย

หักรู้ส่วนเดิม ๗

พุนดิน บนเอย

ตระไค้

ฉั่นเล่น แลพ้อ

หักชำส่วนเดิม ๗

๒๐ ดูงามจึ่งหวัระคล้อง
บิตฉลักหกเพลไผด
ที่เร่งท่าเพลงไถล
หงายหมัดขัดมวยังว

๒๑ ทียอดทวนหกให้
ที่กึ่งสอดพลิกเพลง
ที่เรือนดัดเรือนแดง
ที่วกจั้งหวัระคัน

๒๒ เขียนไว้หวัระวัดเค้า
ฝักตัดคุดดูลอง
กะคงหนึ่งสองสอง
กึ่งสิบเอ็ดคาคัน

ฉนใด
ไพล่พลัว
ถลาแผ่น โผนเย
ชะโงกเอี้ยวอาจถลา ฯ
เห็นแรง
เพลี่ยงดัน
คุดกระ ทุ้มเอย
คิดเท่าตันเสมอ ฯ
ควรตรอง
เล่ห์หนน
สมเหตุ ใช้นา
คิดไม่หกเหียน ฯ

ประชุมบทเพลงไทยเดิม

ภาคหนึ่ง ภาคสอง และภาคสาม

ประชุมบทเพลงไทยเดิม

ภาค ๑

๑. พม่าห้าท่อน

บทที่ร้องกันทั่วไป

๑. เดินทางมาในระหว่างกระถางไม้	ดอกไม้บุรุษชาติตาขี้ดิน
๒. ลมหนาวเกสรเมื่อก่อนคืน	ชื่นชื่นชุกกลิ่นถวิลใจ
๓. จำปาเทศเกิดแก้วพิรุณเกม	ยี่สุ่นแซมสายหยุดพุทไธสง
๔. พระยอมยงค์ดัดทรงส้มละไม	ชื่นในไฉนกรงสาริกา
๕. นกแก้วจับคอนแล้วนอนเฉย	เจ้าแก้วเอ๋ยสาวรักเจ้าหนักหนา ฯ

บทในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

๑. โฉนดกลางชานร้านดอกไม้	ของขุนช้างปลูกไว้อยู่ตาขี้ดิน
รวรรณเกสรเมื่อก่อนคืน	ชื่นชื่นลมชายสบายใจ
กระถางแถวแก้วเกิดพิรุณเกม	ยี่สุ่นแซมมะสังัดพุทไธสง
ส้มอวดดัดทรงส้มละไม	ตะขบช้อยคัตไฉนจันทระกัน
ตะโกนาทั้งกิ่งประกับยอด	แทงทวยทอดอินพรมนมสวรรค์

(ขุนช้างขุนแผน ฉบับหอ ฯ พิมพ์ครั้งที่ ๓ เล่ม ๒ หน้า ๕๗)

๒. พระยาโคก

บทที่ร้องกันทั่วไป

๑ เหลือบเห็นพระไวยอาลัยพ่อ น้ำพระเนตรคลอคลอถึงขุนแผน
เป็นทหารมลาญ้อยยมาร้อยแดน พระกริ้วแค้นตรัสสั่งพระไวยพลัน ฯ

บทในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

๑ พระองค์เห็นพระไวยอาลัยพ่อ น้ำพระเนตรคลอคลอถึงขุนแผน
ยอดทหารมลาญ้อยยมาร้อยแดน กริ้วแค้นตรัสสั่งพระไวยพลัน ฯ

(ขุนช้างขุนแผน ฉบับหอ ฯ พิมพ์ครั้งที่ ๓ เล่ม ๓ หน้า ๔๐๕)

๓. จริยะแห่งยาว

๑. ไม่เกรงองค์อินทรวิเชียร ๒. อันเรื่องเดชเกรียงไกรมไหศวรรย์
๓. อันมาณพจบเจนนกพานัน ใครหมายมั่นมุ่งมาดให้มามี
๓. เขอก็เป็นพระยาครูทอสุดเดช ๒. นิสัยเพศพงศ์ราชบัลลังก์
๓. เนาสถานวิมานลิ้มพลี พระบารมีอบรมสะสมมา ฯ
(กาพย์คำกลอน)

๔. พระยา

๑. โอ้อเจ้าดวงมณฑาทอง ไหนน้องจึ่งมาร้างเด่นหา
๒. พัดจิตคิดอยู่ทุกเวลา จะรบแก้แค้นเวรดาไปเวียงไชย
๓. จะอุปภิเชกให้เป็นเอกมเหสี ในสุวรรณธานีเป็นใหญ่
๒. ควรหรือมาลัดดัดดาลัย จะมาทางพิไวยอยู่เดียวดาย ฯ

(นัยว่ามณีสूरียังค์ แต่ยังไม่พบ)

๕. สิบท

บทที่ร้องกันทั่วไป

๑. เดินทางมาในกลางพนาเวช	ภูเวศรัญจวนครวญหา
๒. ให้ค้ำนั่งถึงแก้วกัลยา	พระราชาทุกษัตริย์นักทรน
๓. เหลือบดูหม่มบุหร่งในดงดอน	ไม่ร้องร่อนจับเจ้าเหงางวง
๔. อันมิ่งไม้ที่ออกเป็นดอกดวง	ก็โรยร่วงเหี่ยวแห้งไม่แบ่งบาน ฯ

บทในบทละครเรื่องอิเหนา

๑ เดินทางกลางป่าพนาเวช	ภูเวศรัญจวนหวนหา
ให้ค้ำนั่งถึงแก้วกัลยา	พระราชาทุกษัตริย์นักทรน
เหลือบดูหม่มบุหร่งในดงดอน	ไม่ร้องร่อนจับเจ้าเหงางวง
อันมิ่งไม้ที่ออกดอกดวง	ก็โรยร่วงเหี่ยวแห้งไม่แบ่งบาน ฯ

(อิเหนา พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒ เล่ม ๒ หน้า ๒๑๙)

๖. บุหลัน

บทที่ร้องกันทั่วไป

๑. ครันคำสนขยารাত্রีกาล	เผยม่านออกชมแสงบุหลัน
๒. ทรงกลดหมดเมฆอยู่พรายพรรณ	แสงจันทร์จับแสงรถทรง
๓. แสงโคมประทีปทองส่องสว่าง	กระจ่างจับพุ่มไม้ไพรระหง
๔. พวงพระยอมหอมหวนลำดวนดง	หอมกลิ่นประยงค์โยทะกา ฯ

บทในบทละครเรื่องอิเหนา

๑ ครั้นคำสนธยารাত্রีกาล จึ่งเผยม่านออกชมแสงบุหลัน
ทรงกลดหมดเมฆพรายพรรณ แสงจันทร์จับแสงรถทรง
แสงโคมประทีปทองส่องสว่าง กระจ่างจับพุ่มไม้ไพรระหง
ดอกพะยอมหอมหวานล้ำดวงดง สายหยดประยงค์โยทะกา ฯ

(อิเหนา พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒ เล่ม ๒ หน้า ๑๕๐)

๑. เขมรปีแก้ว

๑ นกน้อย ช่างพูดจ้อยเจนนหัดชาติภาษา
บรรเลงลานหวานหูวิญญาน เหมือนจะพาให้สบายวาคำนี้
ยื่นลำน้าข้าทำนองแต่สองอย่าง ไม่เปลี่ยนบ้างจนจะเบื่อเหลือคิดถึง
เคยฟังขับจับจิตติดทรวงตรึง บั้นประหนึ่งกลบสำเนียงเสียงนกเอย ฯ

(พระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ ๕)

๔. ใบ้คลัง

๑. เสียตายดวงพวงผกานิจจาเอ๋ย เหมือนต้นเตยไร้กิ่งต้นเกสร
 ภูมรินบินมาอยู่เวียนวอน อรชรช่อผกาจะราโรย
๒. แมลงภู่ทองล่องเลยไปเขยอื่น มิมาขึ้นชันชวนให้หวนโหย
๓. หนานาค่างพรางพรมเมื่อลมโชน อาตุรโดยเหมือนมัลลพวงนเอย
๔. ถ้าแม่น้ำไม่ไหลจะมีปรานเอย ฯ

(บทเก่า)

๙. แสนเสนาะ

๑. ลักรวาทแค้นเลี้ยตายที่หมายมาด	เลี้ยตายนุชสุดสวาทเพียงชาติจิต
๒. เลี้ยตายด้วยมิได้ชมให้สัสมคิด	เลี้ยตายด้วยมิได้ชิตสนิทนาง
หอมอะไรที่ไหนดนอ	อ้อที่กอ—กอรระก้านั้นเป็นไร
หอมระกำฉันทยังจำกลืนได้	ช่างชื่นหัวใจจริงเจียวเอ๋ย ๑
๓. เลี้ยตายแต่น้ำเลียงล้ำเนียงน้อง	เลี้ยตายลำที่ได้ร้องจะหมองหมาง
๒. เลี้ยตายด้วยไมตรีจะจัดจาง	เลี้ยตายรักจักต้องร้างเลี้ยแล้วเอ๋ย
หนาวลมฉนั้นจะห่มผ้า	ถ้าแม่หนาวฟ้าฉนั้นจะผิงไฟ
นี้หนาวอารมณ์มิรู้จะห่มอะไร	ช่างหนาวจับใจเลี้ยจริงเจียวเอ๋ย ๑
- (บทเก่า)

๑๐. นาคเกี้ยว

๑. (จะ) กินข้าวหนึ่งเคล้าอยู่คอยท่า	ให้พิมมานั่งกินด้วยกันก่อน
ครั้นเมื่อยไม่กินพร้อมพ่อย่อมวอน	บั้นบ่อนปลอบปลื้มประโลมใจ
๒. เห็นเขาเป็นผัวเมียกันมาหนัก	จะรักเหมือน (พ่อ) รักพิมหามีไม่
พ้อมาต้องเด็ดรักหักไป	ทำไมจะได้ของรักไปเซยชม
๓. เป็นจนจิตกลัวผิดไปไม่ได้	จนใจพ้อเอาไปแต่ผ้าห่ม
ในกลางไพร (พ่อ) จะได้ประครองชม	สุดตรมอกดินอยู่เดียวตาย
๒. เมียจะนอนคนเดียวกระไรรอด	ใครจะกอดพิมนอนให้หนาวหาย
เคยแอบแนบข้างไม่ห่างกาย	เมียจะตายแล้วพ้อทูนกระหม่อมเมีย ๑
- (ขุนช้างขุนแผน ฉบับหอฯ พิมพ์ครั้งที่ ๓ เล่ม ๑ หน้า ๑๔๒)

๑๑. เขมรโพธิสัตว์

๑. ไอ้พ่อพลายสายสวาทของน้องเอ๋ย ไม่เคยเลยจะห่างเหินหา
๒. มานอนหอดด้วยน้องสองเวลา พ่อเคยพาพิมพ์พิไรวอน
๓. นนนชชกัลพยอก ยั่วหยอกมิใคร่ให้ไปไกลหมอน
แขนซ้ายเคยให้เมียหนุนนอน เห็นเมียร้อนพ่อก็พัดกระพือลม^(๑)
(ขุนช้างขุนแผน ฉบับหอฯ พิมพ์ครั้งที่ ๓ เล่ม ๑ หน้า ๑๘๒)

๑๒. เขมรราชบุรี

๑. ชะรอยกรรมจำพรากรให้จากไป จะผ่อนผันฉันใดนอกเอ๋ย
แม่นเซมมิดสัยไม่ไปเลย จะอยู่เซยชมแก้วกัลยา
๒. หอมกลิ่นกล้วยไม้ที่ไกลทาง เหมือนกลิ่นสไบบางชนิษฐาฯ
(อิเหนา พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒ เล่ม ๒ หน้า ๒๑๘)

๑๓. เทพบรรทม

๑. ล่าวสวรรค์กัลยาเป็นข้าบาท บำเรอองค์เทวราชอันเรืองศรี
ได้ทรงฟังวงเวงเพลงดนตรี สำหรับที่เทวัญเชอบบรรทม
๒. องค์เทวราชของข้าบาทนเอย พระกรเกยแขนยทอง
เสียดพิณพาทย์ระนาดฆ้อง เล่นระก้องอยู่วงเวง
นภาพนเสียงครนเครง ได้ทรงฟังวงเวงเพลงสวรรค์นเอย ฯ
(บทเก่า ม.ร.ว. ทัด แต่ง)

(๑) บางท่านร้องว่า

เข้าหยอกดังจะกลืนไม้ไกลหมอน แขนซ้ายเคยหนุนให้เมียนอน
เมื่อยามร้อนพ่อก็พัดกระพือลม ฯ

๑๔. เทพนมิต

๑. พระทรงพังว้งเวงด้วยเพลงขับ	ทรงร้องรับติดันด้วยพิณดี
๒. เสนาะคำล้าทิพวาริ	หวนประหวัดกษัตริตรอมฤทัย
๑. บรรทมแนบแอบเสนยครนึ่งนิก	หวนรำลึกถึงเจ้ายอดพิสมัย
๒. ให้งวงเหงาเศร้าสร้อยละห้อยใจ	ยิ่งฟังไปก็ยิ่งเพวระเสนาะเอย ฯ

(บทเก่า)

๑๕. แป๊ะ

๑. คิดไปใจหายไม่วายไค้ก	เหมือนเดือนดับลับโลกไม่แลเห็น
๒. จะแลเหลียวเปลี่ยวเปล่าเศร้าทรวงเย็น	ไหนจะเว้นไค้กาแสนอาดูร
หอมอะไรที่ในสวน	หอมดอกลำดวนกระดังงา
หอมกระถินกลิ่นจำปา	หอมเมื่อเวลาเย็นเอย
๑. ออกเอยหมายเซยก์แลดับ	เหมือนเดือนดับลับโลกก็เห็นสูญ
๒. ยิ่งซ้ำไค้กโรครักมาเพิ่มพูน	ไอ้จะสูญสิ้นชื่อเจ้าวฤเอย
หอมอะไรที่ในดง	หอมดอกประยงค์นางแย้ม
หอมดอกพิกุลยี่สุนแซม	หอมไม่แรมโรยเอย ฯ

(บทเก่า)

๑๖. ตะลุ่มโป่ง

๑. จวนจะแจ้งแสงเดือนคร้าม	ประจำยามระยับจับเวหา
๒. แสนวิตกอกเอยจะเลยลา	เสียดายรสพจนายังอาวรณ์

(บทเก่า)

๑๑. สารนิ

บทที่ร้องกันทั่วไป

๑. น้องเอ๋ยวาจาช่างน่ารัก	เสนารักษ์น้ำคำร่ำเสียดี
๒. บีมจะกลืนชิ้นใจในวาท	เสียตายแต่ยังไม่มืคูภิรมย์
๓. แม้นชายใดได้อยู่เป็นคู่ครอง	จะแนบน้องเซยชิดสนิทสนม
ที่จะอยู่สู้รักไม่แรมชม	มิใช่ลมลงน้องให้หมองใจ ฯ

บทในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

น้อยฤพุดจาช่างน่ารัก	เสนารักษ์น้ำคำเจ้าเสียดี
บีมจะกลืนชิ้นใจในวาท	ส่งสารด้วยยังไม่มืคูภิรมย์
แม้นชายใดได้อยู่เป็นคู่ครอง	จะแนบน้องเซยชิดสนิทสนม
ที่จะอยู่สู้รักไม่แรมชม	มิใช่ลมลงน้องอย่าหมองใจ ฯ

(ขุนช้างขุนแผน ฉบับหอฯ พิมพ์ครั้งที่ ๓ เล่ม ๒ หน้า ๖๑)

๑๒. แภกมอญ

๑. พระทรงลักษณ์ ^(๑)	งามพักตร์ผ่องเพียงดวงบุหลัน
๒. สारพัดพร้อมพรังทุกสิ่งอัน	วิไลวรรณอันแอนเอนกกลม
๓. อันนาริที่เป็นหน่อกษัตริย์ชาติ	จะสนิทพิศวาสไม่งามสม ฯ

(อิเหนา พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒ เล่ม ๒ หน้า ๓๓๑)

(๑) บทพระราชนิพนธ์ว่า “พระเอยพระทรงลักษณ์”

๑๙. ลาวดำนันทราย

๑ เป็นเวลาดึกหนักหนานอนอยู่แล้วหนอ จะรื้อร้องเล่นเป็นท่วงท่วง
เหมือนเกสรโกสุมทุกพุ่มพวง จะแรมร่วงโรยรำน่าเสียดาย
ไอ้ออกอ่อยกรรม ออกอ่อยจะทำเป็นฉันท
แม้ไม่มีท่วงท่วงโย ดัวฉันทไม่ไปเลยอ่อย
เป็นกรรมจำพรากรจำจากจำไกล จำจิตจำใจจำจากจำไกลกันอ่อย ฯ
๑ นิจจาอ่อยเราเคยสรวลตำรวลเล่น จะจากไปมิได้เว้นน้ำใจหาย
ค่อยอยู่เกิดกัลยาอย่าอันตรราย ขอลาเลื่อนเคลื่อนคลายไปก่อนอ่อย
ไอ้อว่าแสนเสียดาย ไอ้อว่าเสียดายนัก
จะต้องหักใจจร ใจอ่อยจะขาดลงรอนรอน
ด้วยแสนอาวรณ์จริงอ่อย หวานใจหนอบแม่น้ำคำ
หวานประจำ หวานอยู่ในน้ำคำอ่อย ฯ
(บทเก่า)

๒๐. ลมพัดชายเขา

บทที่ร้องกันทั่วไป

๑. เวลาดึกเดือนตงวิหคร้อง ระวังไฟรไก่อ้องกระชั้นชั้น
๒. เสียงตุเหว่าเราร้องไฟรวน พระหวนหวนทรวงสะท้อนถอนฤทัย
๓. พระเคลมองค์ทรงทอดพระเนตรหา เจ้าตามมาเรียกพี่ฤาไฉน
๒. ลมหวนอวลกลิ่นสุมาลัย หอมเหมือนกลิ่นสไบบังอร ฯ

บทในบทละครเรื่องอิเหนา

- ๑ เวลาดึกเดือนตงกนกกร้อง ระวังไฟรไก่อ้องกระชั้นชั้น
- เสียงตุเหว่าเราร้องหาทั้ง ฟังหวนว่าเสียงทรมาวัย

พระลูก^๕ชนเหลือบแลชะเง^๕หา เจ้าตามมาร้องเรียก^๕กฤไฉน
ลมชว^๕ยร^๕วย^๕ร^๕ส^๕มา^๕ล^๕ย หอมเหมื่อนกลิ่น^๕สไปบ^๕ง^๕อร ๖
(อิเหนา พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒ เล่ม ๒ หน้า ๔)

๒๑. ปลาทอง

๑ ดอก ^๕ ร ^๕ ัก	รูป ^๕ ท ^๕ ร ^๕ ง ^๕ ว ^๕ ง ^๕ พ ^๕ ัก ^๕ ด ^๕ ร ^๕ ัก ^๕ ง ^๕ า ^๕ ม ^๕ ส ^๕ ม
ท ^๕ ว ^๕ ง ^๕ ท ^๕ ัก ^๕ ิริ ^๕ ยา ^๕ ด ^๕ ู ^๕ น ^๕ า ^๕ ช ^๕ ม	ด ^๕ ัง ^๕ ล ^๕ อ ^๕ ง ^๕ ล ^๕ ม ^๕ ล ^๕ อย ^๕ พ ^๕ ้า ^๕ มา ^๕ ล ^๕ ู ^๕ ว ^๕ ัง
ด ^๕ อก ^๕ เอ ^๕ ย ^๕ ด ^๕ อก ^๕ ส ^๕ ร ^๕ อ ^๕ ย	ง ^๕ า ^๕ ม ^๕ แ ^๕ ด ^๕ ล ^๕ ้ม ^๕ แ ^๕ ่ม ^๕ ช ^๕ ้อย ^๕ ด ^๕ ห ^๕ ย ^๕ ด ^๕ ย ^๕ อ ^๕ ย ^๕ จ ^๕ ริง ^๕ เอ ^๕ ย
เหมื่อน ^๕ เก ^๕ ส ^๕ ร ^๕ โก ^๕ ส ^๕ ุม ^๕ ท ^๕ ุก ^๕ พ ^๕ ุม ^๕ พ ^๕ ว ^๕ ง	ล ^๕ อย ^๕ อ ^๕ ย ^๕ ใน ^๕ ห ^๕ วัง ^๕ ช ^๕ ลา ^๕ ด ^๕ ย
บ ^๕ ุ ^๕ ญ ^๕ น ^๕ ้อย ^๕ ต ^๕ อ ^๕ ง ^๕ ล ^๕ อย ^๕ ไป	อ ^๕ ีก ^๕ ด ^๕ ัก ^๕ เม ^๕ ื่อ ^๕ ไ ^๕ ระ ^๕ ก ^๕ ล ^๕ ับ ^๕ มา ๖
๑ แม ^๕ ้น ^๕ ไ ^๕ ด ^๕ เ ^๕ น ^๕ ม ^๕ ง ^๕ า ^๕ ม ^๕ ท ^๕ ร ^๕ า ^๕ ม ^๕ ส ^๕ ว ^๕ า ^๕ ท	ไ ^๕ ม่ ^๕ น ^๕ ิ ^๕ ร ^๕ า ^๕ ศ ^๕ เร ^๕ ิ ^๕ ร ^๕ ้าง ^๕ เหมื่อน ^๕ ป ^๕ าง ^๕ ห ^๕ ล ^๕ ัง
จ ^๕ ะ ^๕ แน ^๕ บ ^๕ น ^๕ อ ^๕ น ^๕ บ ^๕ น ^๕ ส ^๕ ุ ^๕ ว ^๕ ร ^๕ ร ^๕ ณ ^๕ บั ^๕ ล ^๕ ด ^๕ ัง ^๕ ก ^๕	ไป ^๕ ไ ^๕ น ^๕ น ^๕ ั่ง ^๕ เค ^๕ ย ^๕ ง ^๕ ซ ^๕ ้าง ^๕ ไ ^๕ ม่ ^๕ ห ^๕ ่าง ^๕ ก ^๕ าย
ด ^๕ อก ^๕ เอ ^๕ ย ^๕ ด ^๕ อก ^๕ มะ ^๕ ป ^๕ ร ^๕ าง	ร ^๕ ัก ^๕ จ ^๕ ริง ^๕ จ ^๕ ริง ^๕ ไ ^๕ ม่ ^๕ ท ^๕ ัง ^๕ ช ^๕ ว ^๕ ้าง ^๕ จ ^๕ ะ ^๕ ร ^๕ ัก ^๕ ไ ^๕ ม่ ^๕ ร ^๕ ้าง ^๕ เล ^๕ ย ^๕ เอ ^๕ ย
แ ^๕ ะ ^๕ เ ^๕ ด ^๕ ย ^๕ ง ^๕ เร ^๕ ไ ^๕ ร ^๕ อ ^๕ น ^๕ ร ^๕ อ ^๕ ง	ถู ^๕ ก ^๕ ล ^๕ ม ^๕ แล ^๕ ว ^๕ ก ^๕ ็ ^๕ ล ^๕ อ ^๕ ง ^๕ ล ^๕ ม ^๕ ไป
ด ^๕ อก ^๕ ส ^๕ ร ^๕ อ ^๕ ย ^๕ ส ^๕ ู ^๕ มา ^๕ ล ^๕ ย	ร ^๕ ัก ^๕ แล ^๕ ว ^๕ ไ ^๕ ม่ ^๕ ไ ^๕ ก ^๕ เ ^๕ ล ^๕ เล ^๕ ย ^๕ เอ ^๕ ย ๖

(บทเก่า)

๒๒. นกขม^๕น

๑ เจ ^๕ ้า ^๕ น ^๕ ก ^๕ ข ^๕ ม ^๕ น ^๕ เ ^๕ ล ^๕ อ ^๕ ง ^๕ อ ^๕ อน	ค ^๕ ำ ^๕ แล ^๕ ว ^๕ เจ ^๕ ้า ^๕ จ ^๕ ะ ^๕ น ^๕ อน ^๕ ท ^๕ ริง ^๕ ไ ^๕ น
น ^๕ อน ^๕ ไ ^๕ น ^๕ น ^๕ อน ^๕ ไ ^๕ ด ^๕	ส ^๕ ุม ^๕ ท ^๕ ุม ^๕ พ ^๕ ุม ^๕ ไ ^๕ ม่ ^๕ ท ^๕ เ ^๕ ย ^๕ น ^๕ อน
ล ^๕ ม ^๕ พ ^๕ ัด ^๕ มา ^๕ อ ^๕ อน ^๕ อ ^๕ อน	เจ ^๕ ้า ^๕ ก ^๕ ็ ^๕ ร ^๕ อ ^๕ น ^๕ ไป ^๕ ต ^๕ า ^๕ ม ^๕ ล ^๕ ม ^๕ เอ ^๕ ย
ด ^๕ อก ^๕ เอ ^๕ ย ^๕ ด ^๕ อก ^๕ ข ^๕ จ ^๕ ร	น ^๕ ก ^๕ ข ^๕ ม ^๕ น ^๕ เ ^๕ ล ^๕ อ ^๕ ง ^๕ อ ^๕ อน
ค ^๕ ำ ^๕ แล ^๕ ว ^๕ จ ^๕ ะ ^๕ น ^๕ อน ^๕ ไ ^๕ น ^๕ เอ ^๕ ย ๖	

(บทเก่า)

ภาค ๒

๒๓. ขิมใหญ่

๑ รนรินชนกกลิ่นมณฑาทอง จะโรยร้างห่างห้องเวหาหา
หอมหวนประหลาดไม้ชาดคราว จวนฟ้าขาวดาวเคลื่อนเลื่อนลับลิ
ตำเนียงผู้ใดช่างไฟเราะ มาพร้อมเพราะหวานหุ่ยเมือก
หงส์ทองล่องฟ้ามารอริ ตำเนียงนี้ขิมร้องสนองนาม ฯ

(บทเก่า)

๒๔. เขมรปากท่อ

๑ บัดนั้น นักคัมบังคมเกล้าเกล้า
ความเกรงพระราชอาญา เจริญเตี้ยงต้นด้วยพรันใจ ฯ
(กลอนบทละครเรื่องพระร่วง หรือขอมดำดิน พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖)

๒๕. เขมรไทรโยค

๑ บรรยายความตามไท่ใต้ ज्याตร ยังไทรโยคประพาสพนาสน์
ไม่ไห้หลายพรรณคละชนปะปน ที่ชายชลเขาชะงอกเป็นโตรกธาร ฯ
๑ น้ำพุพุ่งซ่า ไหลมาฉาดฉาน
เห็นตระการ มันไหลจ้อโครม ๆ
มันดังจ้อก ๆ ๆ ๆ โครม ๆ ฯ
๑ น้ำใสไหลจนดูหมุ่มมัสยา ก็เหล่าหลายว่ายมาก็เห็นโฉม
ยินักษาชรวงเตี้ยงเพียงประโลม เมื่อยามเย็นพยับโพยมร้องเรียกกรัง ฯ

๑ เลี้ยงนกยูงทอง มั่นร้องโถ่งตัง
หุเราพัง มั่นดั่งกะโถ่งโห่ง
มั่นดั่งก้อก ๆ ๆ ๆ โถ่งโห่ง ๆ

(พระนิพนธ์ สมเด็จ ฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์)

๒๖. เขมรใหญ่

๑ เจ้ารูปงามทราบดีสุดสวาท รูปเช่นนั้นหรือควรจะเป็นข้า
ถึงค่าตัวเกาซึ่งดังวาจา ยังไม่สมราคาทั้งงามคม
เนื่ออ่อนดั่งวานอนด้วยพุททีย สักยี่สิบซึ่งช่วยก็เห็นสม
ที่จะช่วยแก้ดาอย่าปรารมภ์ จะช่วยเจ้าไปไว้มันให้ชื่นใจ ฯ

(ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนแผนเข้าห้องนางแก้วกิริยา คนละส่วนกัน
ฉบับหอ ฯ พิมพ์)

๒๗. แบลกบุรี

บทที่ร้องกันทั่วไป

๑ ลำดวนเอ๋ยที่จะด่วนไปก่อนแล้ว ทั้งเกิดแก้พิกลุ้ยสู้่นดี
จะโรยร้างห่างสิ้นกลิ่นมาลี จำปีเอ๋ยสักกี่ปีจะมาพบ
ที่มกลิ่นก็จะคลายหายหอม จะพลอยตรอมสัญญาสิ้นกลิ่นตรลบ
ที่มกลิ่นก็จะคลายวายครบ จะเงยบเหงาเศร้าซบสลับไป ฯ

บทในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

๑ ลำดวนเอ๋ยจะด่วนไปก่อนแล้ว เกิดแก้พิกลุ้ยสู้่นดี
จะโรยร้างห่างสิ้นกลิ่นมาลี จำปีเอ๋ยสักกี่ปีจะมาพบ

ที่มีกลิ่นก็จะคลายหายหอม
ที่มีดอกก็จะวายระคายครบ

จะพลอยตรอมเหือดสิ้นกลิ่นตรลบ
จะเหี่ยวแห้งเหาซบสลับไป ฯ

(ขุนช้างขุนแผน ฉบับหอฯ พิมพ์ครั้งที่ ๓ เล่ม ๒ หน้า ๘๒)

๒๘. เชิดจีน

บทที่ร้องกันทั่วไป

๑ ว่าพลางทางจูงตีหมอกม้า
ดังจะปลิวลิวลอยไปตามลม
พลอบพลางทางคอยกระซิบบอก
ขวัญอ่อนงอนง้อขอขมา

๑ วันทองส่องมือประนมม้น
พิถีหมอกของน้องอย่าจงภัย
ขุนแผนจูงนางมาใกล้ม้า
มือหนึ่งจูงม้าวว่าพลอบเมี่ยง

เบาะอานพานหน้าตุงงามส้ม
อย่าปรารมภ์ไปเลยเจ้ามาขี่ม้า
ม้าตีหมอกตัวนี้มีสง่า
อย่าให้พิถีหมอกม้ากระเดื่องใจ ฯ
หวันหวันกลิ้งม้าไม่เข้าใกล้
จะขอซัพไปทงผัวเมีย
ลูบหลังอาชาให้เชื่องเตี้ย
มาเถียนางหวัดประหวัดกลิ้ง ฯ

บทในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

๑ ว่าพลางทางจูงตีหมอกม้า
ดังจะปลิวลิวลอยไปตามลม
พลอบพลางทางกอดกระซิบบอก
เน้ออ่อนงอนง้อขอขมา

๑ วันทองส่องมือประนมม้น
พิถีหมอกของน้องอย่าจงภัย

เบาะอานพานหน้าตุงงามส้ม
อย่าปรารมภ์เลยนะเจ้ามาขี่ม้า
ม้าตีหมอกตัวนี้มีสง่า
อย่าให้พิถีหมอกม้ากระเดื่องใจ ฯ
พริ้นพริ้นกลิ้งม้าไม่เข้าใกล้
จะขอซัพไปทงผัวเมีย

ขุนแผนพานางมาไถ่ผ้า
หยิบมือลูบม้าวว่าปลอบเมีย

ลูบหลังอาซาให้เชื่องเดียว
มาเลยมือหวัดประหวัดกล้วย ฯ

(ขุนช้างขุนแผน ฉบับหอ ฯ พิมพ์ครั้งที่ ๓ เล่ม ๒ หน้า ๔๔)

๒๕. ถอนสมอ

บทที่ร้องกันทั่วไป

๑ ลมดีพระกั๊วไ้ไปไป
ขนนงยังท่ายเกตรา
พิมพ์ทองล่องลอยแลคล้า
ฉนากฉลามว่ายตามวน
ขั้ขมคิลาปะการัง
ที่ลายกั้คล้ายราชาวดี

ภูวไนย์อุ้มองค์ชินธุรา
ชมหม่มจัญนาในตำซล
วาพุดพ่นน้ำเป็นฝอยฝน
โลมาหน้าคนนทรี
เขี้ยวตังมรกตสดดี
แดงเหลืองเลื่อมดีเหมือนโมรา ฯ

บทในบทละครเรื่องอิเหนา

๑ ลมดีพระกั๊วไ้ไปไป
ขนนงยังท่ายเกตรา
พิมพ์ทองล่องลอยแลคล้า
ฉนากฉลามว่ายตามวน
พระขั้ขมคิลาปะการัง
ที่ลายคล้ายราชาวดี

พระอุ้มองค์อรไทชินธุรา
ชมหม่มจัญนาในตำซล
วาพุดพ่นน้ำดังฝอยฝน
โลมาหน้าคนนทรี
ที่เขี้ยวตังมรกตสดดี
แดงเหลืองเลื่อมดีเหมือนโมรา ฯ

(อิเหนา พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒ เล่ม ๒ หน้า ๒๖๗)

๓๐. ทองย่อน

บทที่ร้องกันทั่วไป

๑ หยอกเล่นนิตหนึ่งก็ไม่ได้ ใจน้อยนี้กระไรวันทองเอ๋ย
รักใคร่พาไปจะชมเชย อย่างนี้เลยว่าจะคืนให้ใครชม ฯ

บทในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

๑ พี่หยอกเล่นนิตหนึ่งก็ไม่ได้ ใจน้อยนี้กระไรวันทองเอ๋ย
พี่รักใคร่พาไปจะชมเชย อย่างนี้เลยที่จะคืนให้ใครชม ฯ

(ขุนช้างขุนแผน ฉบับหอ ฯ พิมพ์ครั้งที่ ๓ เล่ม ๒ หน้า ๘๔)

๓๑. นางครวญ

บทที่ร้องกันทั่วไป

๑ ทอดองค์ลงแล้วก็ไค้กา กัลยาแค้นชดกัลจิต
โอ้ว่าพระโหมยทรงฤทธิ์ น้อยคิดว่าจะครองตัวไว้
ให้มองแล้วดังแก้วจินดา กว่าจะพบผ่านฟ้าพิสมัย
ไม่เหมือนคิดผิดหวังตั้งใจ ชะรอยกรรมทำไว้แต่ไรมา ฯ

บทในบทละครเรื่องอิเหนา

๑ ทอดองค์ลงแล้วก็ไค้กา กัลยาแค้นชดกัลจิต
โอ้พระโหมยทรงฤทธิ์ น้อยคิดว่าจะครองตัวไว้
ให้มองแล้วเพียงแก้วจินดา กว่าจะพบผ่านฟ้าพิสมัย
ไม่เหมือนคิดผิดหวังตั้งใจ ชะรอยกรรมทำไว้แต่ไร ฯ

(อิเหนา พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒ เล่ม ๓ หน้า ๑๓๖)

๓๒. แดบต

๑ ผุ่งเน้อลุ่มถิ่นกินระบัด	โคกระทิงวืงตัดมาหน้าฉาน
เหมือนจะทูลข่าวขัดทักทาน	พระเห็นเหตุเภทพาลก็หลากใจ
ร้อนระงมลมแล้งไม่พานพัต	เจียบส่งดีไปไม้ก็ไม่วาง
พระอุบะตันหยงที่ทรงไป	ก็ขาดตกลงในกลางทาง ฯ

(อิเหนา พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒ เล่ม ๒ หน้า ๒๑๙)

๓๓. พระอาทิตย์ชิงดวง

๑ เรือยเรือยภุมรินบินว่อน	เกลือกเกสรบัวทองม่อ่งไฉ
รินรินรสสุคนธ์ปนไป	สองใจจ้อจิตสันทนอน ฯ
๑ ดอกเอ๋ยเจ้าดอกบัวผัน	บุหงาส่าวรรคี่ของเรียมนี้เอ๋ย ฯ
๑ เจ้าหน้านวลเอ๋ย	เจ้าหน้านวลยวนใจให้พี่เซย
ไม่ละไมเลยไม่ลื้มชม	แม่ห่างอินทรียอกพี่ระบม
ออกตรอมออกตรมเสียจริงเอ๋ย ฯ	
๑ เจ้าภุมรินเอ๋ยกล้วกลืนบุปผา	เกสรหมกไม่ราโรย
จะคลั่งจะเคล้าจะเฝ้าส่งวน	จะยั่วจะยวนเมื่อลมโซย
จะกอบจะโกยกลืนไปเอ๋ย ฯ	
๑ ดอกเอ๋ยเจ้าดอกโกมุก	เจ้าแสนสวดยสุดของเรียมนี้เอ๋ย ฯ

(บทเรื่องเสภา ของพระยาราชวังสัน พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖ หน้า ๑๐)

๓๔. พระอาทิตย์ชิงดวงอีกบทหนึ่ง

บทที่ร้องกันทั่วไป

๑ พระอาทิตย์ชิงดวงพระจันทร์เด่น ดาวกระเด็นไกลเดือนดาราดับ
หิ้งห้อยพรอยพรายไหวระยับ แผลงทับทรวงเทียวสะเทือนดัง ฯ
๑ ดอกเอ๋ยเจ้าดอกจิก หัวใจจะพลิก (พลิก) เสียแล้วเอ๋ย
หนาเจ้าเอ๋ย ฯ

๑ เตะกกกะมงนาย นายกกกะมงยาน
รักเจ้าสร้อยสังวาลย์ ของพินเอ๋ย ฯ
๑ เจ้ากลับมาเซยพิหน้อยรา ในสาครมามอดเอ๋ย ฯ
๑ ดอกเอ๋ยเจ้าดอกสลิด เจ้าชีวิต (ชีวิต) ของเรียมนี้เอ๋ย ฯ

(ดัดแปลงและเพิ่มเติมจากขุนช้างขุนแผน)

บทในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

๑ พระอาทิตย์ชิงดวงพระจันทร์เด่น ดาวกระเด็นไกลเดือนดาราดับ
หิ้งห้อยพร้อยไผ่ไหวระยับ แผลงทับทรวงเทียวสะเทือนดัง ฯ
(ขุนช้างขุนแผน ฉบับหอ ๗ พิมพ์ครั้งที่ ๓ เล่ม ๒ หน้า ๖๒)

๓๕. เพลงยาว

๑ พระโฉมยง พระจงโปรดเกศเกล้า
น้องขอถวายความสัจจา อันความเสน่หาพระภีม
ถึงจะชังด้วยเขาพระสุเมรุมาศ ไกรลาสสถัณท์ศิริศรี
ยังไม่หนักเท่ารักพระจักรี ยากที้องจะอยู่ด้วยภวไนย
มีเทวราชบัญชา องค์พระอิศราเป็นใหญ่

จำบาราครสรรักหักใจ หาไม่ไม่ไถลพระภูมิ
ซึ่งจะรับน้องกลับไปเวียงไชย พระคุณได้ไฉนเนื้อเกศี ฯ
(เข้าใจว่าในเรื่อง มณีสุริยวงศ์ แต่ยังค้นไม่พบ)

๓๖. ภิรมย์สุรางค์

๑ ดาวอัปสรอ่อนตึงลำเนียงสนอง เสนารศพจน์พร้องร้องถวาย
เป็นใจความงามงดบทภิปราย แสนเสียดายดึกดวนจวนเวลา ฯ
(บทเก่า)

๓๗. ย่องหิจด

๑ ดวงเอยดวงสมร จะรีบร้อนไปไหนนะโฉมศรี
แก้วตาจอยู่สถักราตรี พอให้พี่ค่อยคลายวาทกังวล
ตัวเจ้าสีเหมือนดอกไม้ทิพย์ จะเออมหีบเมื่อไรจะได้ถึง
ขอแต่ได้โฉมเนลามาเคล้าคลึง แล้วจึงจะส่งไปเมืองฟ้า ฯ

(เข้าใจว่าในเรื่อง มณีสุริยวงศ์ แต่ยังค้นไม่พบ)

๓๘. วรเชษฐ

บทที่ร้องกันทั่วไป

๑ เอออะไรตกใจไปเปล่าเปล่า นิจจาเจ้าช่างไม่เชื่อน้ำใจผัว
กระโดดขึ้นหลังม้าเจ้าอย่ากลัว ประคองตัววันทองย่องเหยียบโกลง
(สองชั้น)

นางหวนหวนครั้นคร้ามขื่นไม่ได้ ขุนแผนหน่วงดีหมอกโหมมิให้โผน
ม้ายี่เท้าก้าวโจน นางกลัวตัวโอบเข้าแนบชิด

(ชั้นเดียว)

สองมือกอดผัวให้ตัวแน่น ขุนแผนยิ้มหยอกศอกสะกิด ฯ

บทในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

๑ นี้อะไรตกใจไปเปล่าเปล่า	นิจจาเจ้าช่างไม่เชื่อน้ำใจผัว
โดดขึ้นหลังม้าเถิดอย่ากลัว	ประคองตัววันทองอย่าเหยียบโคลน
นางหวนหวนครันคร้ามไม่ขึ้นได้	ขุนแผนกดสี่หมอกไว้มิให้โผน
น้ำตมเฝ้าทำไม่ก้าวโจน	นางกลัวตัวโอบเข้าแนบชิด
สองมือกอดผัวให้ตัวแน่น	ขุนแผนยิ้มหยอกศอกสะกิด ฯ

(ขุนช้างขุนแผน ฉบับหอ ฯ พิมพ์ครั้งที่ ๓ เล่ม ๒ หน้า ๘๕)

๓๙. สาวน้อยเล่นน้ำ

๑ นางจึงส่งสนานในสระศรี	กับกำนัลนารีเกษมศานต์
หอมกลิ่นโกสุมปทุมมาลัย	อาบอบชลธารธารไป
น้ำใสไหลเย็นเห็นตัวปลา	ว่ายแหวกปทุมมาอยู่ไหวไหว
นิลบุปผาน้ำชื่นรำไร	ตมตมบังใบอรชร ฯ

(อิเหนา พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒ เล่ม ๒ หน้า ๖๖)

๔๐. สุดสงวน

บทที่ร้องกันทั่วไป

๑ น้องเอ๋ยเพราะน้อยฤทัยคำ	ช่างหวานน้ำจริงแล้วเจ้าแก้วเอ๋ย
แม่เฒ่าหอมพร้อมขึ้นดั่งอบเชย	เงยหน้าพี่จะเล่าให้เจ้าฟัง
ได้เชยชิดเข้าสนิทอย่างนี้แล้ว	ขอเชิญแก้วกิริยาเมตตาบ้าง
พี่จะมอบรักไว้ที่ในนาง	อย่าระคายช่องแค้นระคายเคือง ฯ

บทในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

๑ น้องเอ๋ยเพราะน้อยฤๅถ้อยคำ หวานฉ่ำจริงแล้วเจ้าแก้วเอ๋ย
เจ้าเนื้อหอมพร้อมชื่นดังอบเชย เสงี่ยมมาจะว่าไม่อำพราง
ได้ชมชิดเข้าสนิทอย่างนั้นแล้ว ขอเชิญแก้วกิริยาเมตตาบ้าง
พี่จะมอบเล่นให้ไว้ที่ในนาง ออย่าระคายช่องเค้นระคายเคือง ฯ

(ขุนช้างขุนแผน ฉบับหอ ๖ พิมพ์ครั้งที่ ๓ เล่ม ๒ หน้า ๖๒)

๕๑. หกบท

บทที่ร้องกันทั่วไป

๑ ออกเอ๋ยน่าน้อยใจนัก ชั่วช้าอัปลักษณ์บัดดี
ช่างกระไรไม่มีความดี เสียที่ที่กำเหนิดเกิดมา
ทำให้เคืองเบืองบาทบิตุรงค์ เหมือนมิใช่เชือกวงศ้อสัตย์หา
ถึงม้วยมุตสุดสิ้นชีวา ก็ดีกว่าที่ได้อับประมาณ ฯ

บทในบทละครเรื่องอิเหนา

๑ ออกเอ๋ยน่าน้อยใจนัก ชั่วช้าอัปลักษณ์บัดดี
ช่างกระไรไม่มีความดี เสียที่ที่กำเหนิดเกิดมา
ทำให้เคืองเบืองบาทบิตุรงค์ เหมือนมิใช่เชือกวงศ้อสัตย์หา
แม้ม้วยมุตสุดสิ้นชีวา จะดีกว่าที่ได้อับประมาณ ฯ

(อิเหนา พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒ เล่ม ๒ หน้า ๑๘๓)

๕๒. เหรา

บทที่ร้องกันทั่วไป

๑ ลงเล่นน้ำดำदनโนดาด ไส้สะอาดเยือกเย็นเป็นนักรหนา
ผู้มั่งกรลือแก้วแพรวพรายดา ทศนารำลึกถึงบงอร ฯ

บทในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

๑ ลงเล่นน้ำดำต๋นอโนดาต ไล่ระอาดเยือกเย็นเห็นขอบผา
หม่มมั่งกรล่อแก้วแพรวพรายตา ทักน่ารำลึกถึงวันทอง ฯ
(ขุนช้างขุนแผน ฉบับหอ ฯ พิมพ์ครั้งที่ ๓ เล่ม ๒ หน้า ๖๕)

๔๓. อภทะเล

บทที่ร้องกันทั่วไป

๑ เอ๊ะ เวลาฟ้าขาวจวนเข้าตรู่ พินิจดูแสงเดือนแสงเดือนแสง
แสงทองส่องงามอร่ามแรง จวนจะแจ้งเดี่ยวจริงจริงต้องจากไกล
อ้อล่องส่องยามตามกำหนด ต้องจำดแล้วหนาพิสมัย
ขอเป็นมิตรจิตติดกันได้ ท่านทั้งหลายจงได้เป็นสุขเอย ฯ

บทในแผ่นเสียงของราชบัณฑิตยสภา

๑ เวลาร้องมาเพียงสักครู่ พินิจดูแสงเดือนแสงเดือนแสง
แสงไฟพรายงามอร่ามแรง จวนจะแจ้งแสงสว่างนี้อย่างไร
อ้อล่องส่องยามตามกำหนด ต้องจำดแล้วลาพิสมัย
ขอเป็นมิตรจิตติดกันได้ ท่านทั้งหลายจงได้เป็นสุขเอย ฯ

(พระนิพนธ์ สมเด็จ ฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์)

ประชุมบรรพ์ร้องเพลงไทย

ภาค ๓

๑. เพลงพราหมณ์เข้าโบสถ์ เถา

๑ อนึ่งพึงจำคำสอน	บงอรผู้ยอดเสนาหา
จงเฝ้าปรนนิบัติภักดา	อย่าทำให้ข้องขัดใจ
ถึงแม่เขมมเมื่อยอน	สักพันหมื่นตดหึงให้จงได้
อย่าปากจัดคั่งง้างกับผู้ใด	ตั้งใจมั่นอยู่ด้วยภักดี
จงตั้งตเมตตาแก่ข้าทาส	อย่าตวาดอย่าบ่นจู้จี้
ใครผิดค่อยสอนค่อยดี	ใครดีบำเหน็จให้ควรการ
อย่าเห็นแก่ตัวมัวหาสุข	ท่านทุกข์เจ้าทุกข์ด้วยกับท่าน
เมียดเป็นทชนบาน	เมียร้านเป็นเสนียดครอบครวั

(ละครว่าเรื่อง ศกุนตลา พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖)

๒. เพลงแขกมอญ เถา

๑ ครานันจิงโถมเจ้าวันทอง	หลับต้องมนต์มันให้มิดหน้า
ผวาตั้นพันตัวไม่ล้มดา	คว่ำกอดขุนแผนนิ่งไม่ดิ้งตัว
ขวัญหายกายสั่นระริก	ชวนหยิกคิดว่าขุนช้างผัว

เล่าความฝันมาประหม่ากลัว	ว่าทูนหัวสุมไฟไว้ในมุ้ง
เปลวปลามวามพลุ่งขึ้นปลายจาก	ไหม้มากหลายดับยับยั้ง
ต้องตัวมืดไหม้ทั้งไส้ฟุ้ง	น้องสะดุ้งโดดกลิ้งอยู่กลางเปลว
เรื่องเริงเพลิงผลาญม่านหมอนพุก	ถุกน้องพุดองเป็นหลายแห่ง
ไม่มีใครช่วยดับดับวามแรง	ตัวน้องนี้แสบสยดใจ
ขอเชิญช่วยทำนายให้น้องที่	เช่นนั้นน้องหาเคยจะฝันไม่

(เสภา ขุนช้างขุนแผน)

๓. เพลงแขกมอญบางขุนพรหม เกา

๑ พลายงามความอาลัยใจละเหี่ย	ฟังเมียไม่กลั่นน้ำตาได้
พินเหลือที่จะห่วงใย	พี่จะไปบอกพ่อให้ชื่อน้อง
ถึงกระไรได้ขอพ่อได้หมั้น	บ้องกันมิให้ใครมาเกี่ยวข้อง
ถ้าหากว่าบิดาไม่ปรองดอง	ถ้าจะต้องพ้นคอไม่ขอไป
อย่าวิตกหมกไหม้เลยน้องแก้ว	ไปแล้วพี่หาลืมปลื้มจิตไม่
จงจำคำสัตย์ของพี่ไว้	เสร็จศึกเมื่อไรจะกลับมา
อย่าร้องไห้ไปนั้เลยน้องพี่	พรุ่งนี้ใครเห็นจะผิดหน้า
ว่าพลางทางช่วยเซ่นน้ำตา	แล้วจูบซ้ายย้ายขวาจะลาจร

(เสภา ขุนช้างขุนแผน)

๑ ขัปลำบรรเลงเป็นเพลงเกา เพลงมอญเก่าฟังเสนาะเพราะหนักหนา
 ชื่อแขกมอญบางขุนพรหมนามสมญา นั้นได้มาจากวงบางขุนพรหมเอ๋ย
 (พระนิพนธ์ สมเด็จ ฯ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต)

๔. เพลงแขกมอญบางช้าง

๑ นิจาเจ้าวันทองน้องพ่อ	พำหนาเอน้องได้ทุกแห่ง
นิจาใจช่างกระไรมาแปลกแปลก	ต่อมือคล้ำแล้วยังเคลงอยู่คลิบคล้าย
เจ้าถ่มนอนซ่อนพุ่มกระทุ่มดำ	เด็ดใบบอนซ่อนน้ำที่ไรฝ้าย
พี่เคยวหมากเจ้าอยากพี่ยังคาย	แขนซ้ายคอดแล้วเพราะหนูนอน
เจ้ามาได้ผัวดีมีทรัพย์มาก	มาลืมเรือนเพื่อนอยากแต่เก่าก่อน
หลงเชิงขุนช้างมันช่างวอน	กอดท่อนซุงสักลำคัญคน
	(เสภา ขุนช้างขุนแผน)

๕. เพลงขอมเงิน เถา

๑ บัดนั้น	ออกญาเดโชใจหาญ
น้อมเคียรประณตบทมาลย์	ทูลพระผู้ผ่านแผ่นดินไท
ข้าจะขอรับอาสา	จับพ่อเมืองมาให้จงได้
แต่ถ้าแม่มั่นกล้าชิงชัย	ข้าจะไม่ไ้ช้วน
แม้ว่าพระร่วงยังคงอยู่	ข้าไม่ขอคืนสู่เขตขัณฑ์
จะตามปองจองฉลาญสังหารมัน	ให้ทรงธรรมสิ้นเลี่ยนพารา
ทูลเสร็จถวายอภิวาท	แทบบาทพันชุนนาถา
ออกจากพระโรงรจนา	มาเกณฑ์ทหารชาญนครรัจ

(พระร่วงละครว่า พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖)

๖. เพลงขอมทรงเครื่อง เถา

๑ คิดแล้วจึงสั่งนักคุม	เจ้าจงอยู่ควบคุมทัพใหญ่
ตัวกูจะปลอมแปลงไป	กระทั่งสุโขทัยธานี
จะแต่งกายให้เหมือนคนไทย	เด็ดลอดดอดไปสมถวิล
ลึกลับเหมือนกับภูดำนิน	คงจะได้เสร็จสิ้นดังจินดา
แล้วจึงจัดแจงแต่งกาย	ให้ละม้ายแม่นยำไทยเช่นว่า
เลือกสรรอาวุธศาสตรา	ซ่อนในกายาเรียบร้อย
มุ่นเกล้าเมาพิริววิใหม่	เหมือนอย่างแบบไทยใช้สอย
จึงรีบเสด็จลัดสะกดรอย	ได้ด้อยติดตามพระร่วงไป

(พระร่วงละครำ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖)

๗. เพลงเขมรเหลือง เถา

๑ บัดนั้น	เดโชได้ฟังก็ใจหาย
ครั้นแค้นเจ็บแค้นอาย	อยากจะตายไม่อยู่ดูหน้าคน
จึงว่าตราพระร่วงเจ้า	จงเอาบุญคุณข้าสักหน
ชานถึงทออบจน	เสียกลเสียทหารชาญยุทธ์
ข้าเป็นผู้ผิดคิดร้าย	มาดหมายฆ่าท่านเป็นที่สุด
ขอตายด้วยคมอาวุธ	จงสั่งให้กุดหัวพลัน

(พระร่วงละครำ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖)

๘. เพลงเขมรโพธิสัตว์ เถา

๑ โอ้อพพลายสายสวาทของพิมเอ๋ย ไม่ควรเลยมาห่างเหินน่หา
มานอนหออยู่ด้วยน้องสองเวลา พ่อเคยพาพิมพุดพิไรวอน

นันทิชาตย์

แขนซ้ายพอเคยให้เมียหนุนนอน
พรา้พลอดกอดจูบมิไคร่นอน
จนรุ่งรางสร้างสายไม่วายชม
ไม่พลิกกายบ้ายหน้าออกไปจาก
รักนางข้างเดียวด้วยใจ
กินข้าวนี้เกล้าย่อยคอยท่า
เห็นพิมไม่กินพร้อมพ่อย่อมวอน
เห็นเขาเป็นผัวเมียมากก็หนัก
พ้อมาต้องเด็ดรักหักไป

เข้าหยอกมิให้ไกลไปจากหมอน(๑)

เมื่อยามร้อนพอกักพักระพอลม
ซอ้นคางเมียเซยแล้วเสยผม
แสนภิรมย์รักนงไม่นอนไกล
จะออกปากว่าเหนื่อยนิตก็หาไม่
พอไปใครจะกอดให้พิมนอน
ให้พิมมานั่งกินด้วยกันก่อน
บั้นบ่อนปลอบปล้มประโลมใจ
ใครจะรักเหมือนพิมหามีไม่
ทำไมจะได้ของรักไว้เซยชม

(เสภา ขุนช้างขุนแผน)

๕. เพลงกล่อมนารี เถา

๑ พระแย้มยิ้มพริ้มเพราเข้าหยอก สัพพหยอกยียวนสรวลสม
พัคตร์เจ้าเศร้าสลุดอดบรรทม พี้จะกล่อมเอดกลมให้นิทรา
สายสรมนอนเกิดพี้จะกล่อม เจ้างามจริงพริ้งพร้อมดังเลขา
นวลละอองผ่องพัคตร์ไธภา ดังจันทราทรงกลดหมดมลิทิน
งามเนตรดังเนตรมฤคมาศ งามชนงวงวาดดังคันศีลปี่
อรรชรอันแอ้นดังกินริน หวังถวิลไม่เว้นวายเอย

(อิเหนา พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒)

(๑) บางท่านร้องว่า

เข้าหยอกดังจะกลืนไม่ไกลหมอน แขนซ้ายเคยหนุนให้เมียนอน

๑๐. เพลงบุหลัน เกา

๑ ครันคำสนขยารাত্রีกาล	จึงเฝ้าม่านออกชมแสงบุหลัน
ทรงกลดหมดเมฆอยู่พรายพรรณ	แสงจันทร์จับแสงรถทรง
แสงโคมประทีปทองส่องสว่าง	กระจ่างจับพุ่มไม้ไพรระหง
พวงพะยอมหอมหวนลำดวนดง	สายหยุดประยงค์โยทะกา
หอมกลิ่นกล้วยไม้ที่ใกล้ทาง	ตรัสบอกบาหยันพลางแล้วเลหา
ลมหวนอวลกลิ่นสุมาลย์มา	ระคนกลิ่นบุหงารำไป
เรไรจักจั่นสนั่นเสียง	เพราะเพียงดนตรีบีโน
บุหร้องร้องพร้องเพรียกพงไพร	ฟังเพลินเจริญใจไปมา
๑ เมื่อนั้น	ระเด่นมนตรี้ใจกล้า
เป็นทัพหลังวังพลไคลคลา	เวลาคำคำนึงถึงเทว
จึงปลอมแปลงแต่งองค์เป็นอำมาตย์	ชวนพลเอยราชทนต์
ทรงสินขพาติพาชี	ฝ่าพลมนตรี้ชนมา

(อิเหนา พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒)

๑๑. เพลงสารถี

๑ น้อยหรือวาจาช่างน่ารัก	เสนารักษ์นำคำรำลือดดี
ปัมจะกลั่นชื่นใจในวาทิ	เลียดายแต่ยังไม่มีความ
แม่นชายใดได้อยู่เป็นคู่ครอง	จะแนบน้องเซยชิดสนิทสนม
ที่จะอยู่รักไม่แรมชม	มิใช่ลมลงน้องให้หมองใจ

(เสภา ขุนช้างขุนแผน)

๑๒. เพลงสดสรวง เกา

๑ น้องเอ๋ยเพราะน้อยหรือถ้อยคำ ช่างหวานน้ำจริงแล้วเจ้าแก้วเอ๋ย
แม่^{นี้}เนื้อหอมพร้อม^{นี้}ขึ้นดังอบเชย เหย่น้ำมาจะเล่าให้เจ้าฟัง
ได้^{นี้}เซยชิดเข้าสนิทอย่าง^{นี้}แล้ว ขอเชิญแก้วกิริยาเมตตาบ้าง
พี่จะมอบรักไว้ที่^{นี้}ในนาง อย่าระคายช่องแค้นระคายเคือง
ถ้า^{นี้}พลวงน้องให้หมองสลดย์ จงวิบัติเกิดเชิญให้เป็น^{นี้}เนื่อง
สารพัดวิชาส่ง^{นี้}าเปลื้อง แม่^{นี้}เนื้อเหลืองดังทองมาทาบทับ
ว่า^{นี้}พลางทางเปลื้องเครื่องคาด แขนพาดนากลงประจงจับ
อุ้ม^{นี้}นางวางดักสะพักรับ ทอดทั้บระทวยลงดังท่อนทอง
(เสภา ขุนช้างขุนแผน)

๑๓. เพลงนางครวญ เกา

๑ โอ้อ่าป่าน^{นี้}พระพี่เจ้า จะโคกเศร้ายัญจนครวญหา
ตั้งแต่^{นี้}พระไปแก่งสยมา มิได้พบ^{นี้}นิษฐาใน^{นี้}ถ้ำทอง
พระจะแสนเศร้าสร้อยละ^{นี้}ห้อยให้ หฤทัยทุก^{นี้}ซทนหม่นหมอง
จะ^{นี้}दनคน^{นี้}คว่าหาน้อง ทุก^{นี้}ประเทศ^{นี้}เถื่อนท้องพระบุรี
โอ้อ่า^{นี้}ทำ^{นี้}ไฉนจะ^{นี้}ได้รู้ ว่า^{นี้}น้องอยู่^{นี้}ประมอดัน^{นี้}กรุงศรี
ถ้า^{นี้}แม่^{นี้}ใคร^{นี้}ทูล^{นี้}แถลง^{นี้}แจ้ง^{นี้}คดี ก็^{นี้}เห็น^{นี้}ที่^{นี้}จะ^{นี้}ตาม^{นี้}มา^{นี้}ด้วย^{นี้}อาลัย

(อิเหนา พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒)

๑๔. เพลงออกทะเล เกา

๑ เอ๊ะ เวลาฟ้าขาวจวนเข้าตรู่ พินิจดูแสงเดือนแสงเกลื่อนแสง
แสงทองส่องงามอร่ามแรง จวนจะแจ้งเสียจริงจริงต้องจากไกล
ต่อล่องส่องยามตามกำหนด ต้องจำดแล้วหนาลาพิสมัย
ขอเป็นมิตรจิตติดกันไว้ ท่านทั้งหลายจงได้เป็นสุขเอย
(แปลงจากบทสักรวาทของเก่า)
จงเจตนาใด สำเร็จได้ดังประสงค์
สิ่งใดไม่จำนง จงห่างไกลพ้นไปเทอญ
(นายมนตรี ตราโมท แต่ง)

๑๕. เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง

๑ เรือยเรือยภุมรินบินว่อน เกลือกเกสรบัวทองม่อ่งไธ
เรือยเรือยรสสุคนธ์ปนไป ส่องใจจ้อจิตสนิทนอน
ดอกเอยดอกบัวผัน บุษงาสวรรค์ของเรือนนี้เอย
เจ้าหน้านวลเอย
หน้านวลยวนใจให้พิเซย ไม่ละไม่เลยไม่แรมชม
แม่ห่างอินทรียอกพระบรม ออกตรอมอกกรรมเสียจริงเอย
เจ้าภุมรินเอยกลัวกลิ่นบุหงา เกสรณกาไม่ราโรย
จะคลึงจะเคล้าจะเฝ้าสงวน จะย้วยวนเมื่อลมโชน
จะกอบจะโกย กลิ่นไปเอย
ดอกเอยดอกโกมุท เจ้าแสนสวยสุดเสียจริงเอย
(เสภา พระยาราชวังสัน พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖)

๑๖. เพลงแบกลพบุรี เกา

๑ ลำดวนเอ๋ยพี่จะด่วนไปก่อนแล้ว ทั้งเกิดแก้วพิศุขยี่สิบศรี
จะโรยร้างห่างสิ้นกลิ่นมาลี จำปีเอ๋ยสักกี่ปีจะมาพบ
ที่มุกฉิ่นก็จะคล้ายหายหอม จะพลอยตรอมสญูสิ้นกลิ่นตรลบ
จะวิโยคไศกศัลย์อยู่ครันครบ จะเจียบเหงาเซาซบสลับไป
ต้นน้อยน้อยลุกย่อยระย้าดี ดั่งแต่นี้จะไปชมต้นไม้ใหญ่
จะทิ้งเรือนไปร้างอยู่กลางไพร ยุงร่านร้นไรจะดอมกาย
รากไม้จะต่างหมอนนอนอนาถ ดาวจะดาดต่างได้นำใจหาย
ลงบันไดใจเจียนจะขาดตาย น้ำตาหลังพรังพรายกระจายลง
ขุนแผนปลอบน้องอย่าร้องไห้ ไปน้อยหนึ่งแล้วจะมาส่ง
ไปเป็นเพื่อนพิบ่างในกลางดง ไปชมหงส์เหิมเล่นให้เย็นใจ
ไปเดือนหนึ่งแล้วจะพากลับ ถวนเดือนแล้วจะรับเจ้าไปใหม่
จะรัญจวนครวญคร่ำไปทำไม เขาอยู่เขาจะไร้เมื่อไรมี
ข้างเขาอยู่บ้านเราดำราญไพร ข้างไหนจะปริตไปรวมเกษมศรี
เปลี่ยนมีเปลี่ยนจนคนละที่ ข้างไหนดีจะได้รู้ย่ำรำคาญ
(เสภา ขุนช้างขุนแผน)

๑๗. เพลงโอ้ลาว เกา

๑ เดินทางมาในกลางมรคา พระราชาทอดถอนใจใหญ่
โอ้ว่าเวรกรรมได้ทำไว้ จำไปเป็นข้าเจ้าพราหมณ์ชั
อกเอ๋ยไม่เคยจะตกยาก ลำบากเคื่องข้องหมองศรี

ไม่รู้ใจนายร้ายฤๅดี

แล้วจะดึกกันเล่นไม่เว้นวัน

ครั้นเจ้าพราหมณ์เหลียวมาทำหน้าม้อย (อ้อยหน้า) หนามยอกเข้าไป
หน้อยน้อยถวนั้น

ทำนิ้วพัคตร์ชักหนามออกเสียดลิ้น	ค่อยเหยียบย่นโซยกเขยกมา
เห็นสุมทุมพุ่มไม้ในไพรชฎ	เกรงกริ่งตึงสัตว์ที่ในป่า
เดินพลางทางนึกภาวนา	ร้องเตือนนายขาระวังตัว
ได้ยินเสียงสกุณมีก้อง	ชะนีเหนียวไม่ร้องเรียกผัว
ใจหายกายสั่นอยู่ระรวั	คิดกลัวผีสงปรางควาน
ดำเนินเดินตามเจ้าพราหมณ์ไป	เปลี่ยวเปล่าเศร้าใจในไพรสาณฑ์
ชนเขาข้ามน้ำลำธาร	ดัดตึงดงดานเดินมา ฯ

(มณีนพิตย พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒)

๑๘. เพลงตับเจริญศรี

เกริ่น

๑ บัดนี้ต้องกัลยา	ลักษณะเลศล้ำในตำได้
ทรงโฉมประโลมละลานใจ	บุตรีไทพระพิษณุกร

เพลงลาวเล็กตัดสร้อย

๑ อายุเยาวเรศรุ่นเจริญศรี	พระเพื่อนพี่แพงน้องต้องสมร
งามทรงงามองค์อรชร ^(๑)	ดังอัปสรหยาดฟ้าลงมาเอย

เพลงลาวเล่นนา

๑ แม่คุณเอ๋ยเราบ่เคยพบเจ้า	สองนางล้ำเภาดูเจ้างามตา
สาวไต่บ่เหมือนสองเพื่อนแพงนา	ตั้งแต่ช้อยดูมาลักษณะบ่ปาน

(๑) ร้องกันทั่วไปว่า อ่อนช้อน ตามสำเนียงลาว

เพลงสาวกระดูก

๑ จะหางามสามโลกก็เหลือหา ส้มเป็นนางพระยาอันสูงสุด
ไม่ควรคู่ใดในมนุษย์ ควรสมมุติแก่กษัตริย์ชาติตียา
เจ้าพิภพองค์ใดไม่สวดยสม จะร่วมรสภิรมย์เล่นหา
เว้นไว้แต่ละอองพระบาท นอกจากนั้นจะหาไม่มีเลย

เพลงกระแตเล็ก (กราวกระแช)

๑ เมื่อนั้น พระลอเพราเพร็ดเกิดนิม
ฟังกล่าวโฉมสองสุดาบุพผิน พระภูมินทร์เสียวซาบวาบฤทัย
ด้วยบุพเพพาสนามาส่นอง นางทั้งสองเคยร่วมพิสมัย
อกุศลดลจิตพระทรงชัย พระเสด็จเข้าข้างในไม่ช้าที่

เกริ่น

๑ ครันถึงจึงเสด็จขึ้นเหนืออาสน์ ตรัสประภาษเล่าโฉมนางโฉมศรี
จึ่งมีพจนานาถที่ ฟรุ้งฟริ้งจะไปประพาสไพร
ขอลาองค์นางลักษณอัศวเรศ ขวัญเนตรผู้เพื่อนพิสมัย
เจ้าอย่าอาวรณ์ร้อนฤทัย พี่ไปแล้วจะกลับมาบุรี

เพลงคอกไม้เหนือ

๑ ตรัสพลางทางลงจากแท่นทอง เหลียวมาดูนวลน้องยิ่งหมองศรี
(โอ้วว่าโอ้อัจฉริยะ)
สะท้อนถอนฤทัยพลางทางจรลี พระเสด็จเข้าที่ตรงชล

สร่งเสด็จพระเจ้ายาตรา

เข้ามาหาประสาททองให้หมองหม่น^(๑)

(โอ้ว่าโอ้จ้อยคำเอ๋ย)

หวนคะนึ่งถึงสองนฤมล

เฝ้าร้อนรอนจนมิได้สู้ไสยา

เพลงลาวเจียง

๑ พระลอเร้าร้อนหฤทัย
ด้วยความรักหนักอูรา
เมื่อถึงเวียงเข้าแล้วไซ้
ถึงตัวจะตายวายวาว
จึงสั่งพลเฝ้าให้เตรียมพล
จะไปหาเพื่อนแพ่งสองกัลยา
ว่าแล้วบ่ช้าที่
แต่พอได้ฤกษ์เลิกพลไกร

จะเสด็จครรไกรจากปรางค์ปรา
จะต้องยกโยธาไปหานาง
คงจะได้ส่ายใจไว้นับข้าง
จะต้องไปหานางแก้วกัลยา
เลือกถ้วนแต่คนที่เกล็ดกล้า
ต้องยกโยธาทันใด
ตบแต่งกายงามวิไล
สั่งให้ยกทัพใหญ่ออกจากเวียง
(ของเก่า)

เพลงเกริ่น ลาวครวญ

๑ โอ้พระชนนีศรีแมนสรวง
ไหนทุกข์ถึงบิดรงค์ทรงรำพึง
ร้อยชู้ญาเท่าเนื้อเมียตน
พระแม่อยู่เยือกเย็นไม่เห็นใคร

จะโคกทรวงเสียวรลี้กว่าลี้ถึง
ไหนโคกซึ่งถึงตาคูหทัย
เมียร้อยคนญาเท่าพระแม่ได้
ฤกกลับไปสู่นครก่อนจะดี

(๑) กรมศิลปากรปรับปรุงใหม่ ของเดิมที่ร้องกันทั่วไปว่าดังนี้

สร่งเสด็จพระเจ้าเข้าปราสาทชัย

ทรงพระสุคนธ์รำจวนหวนอาลัย

มีพระราชหฤทัยระลึกถึง

นางทราวม้วยพิน้องสองบังอร

พี่เลี้ยงครองพลางสนองพระดำรัส
เฉลิมกรูงบำรุงประชาธิ
โอบพิตรยิ่งคดียิ่งชัดซ้น
ครั้นจะค้นก็เกรงคนไขไฟ
นายแก้วนายขวัญชั้นเสนอ
ฤไปหน้อยหนึ่งค้อยเอนอุบาย
มากจะเลี้ยงน้ำลองดู
น้ำใส่งใหญ่ลอยคว้งคว้าง

เห็นชอบชัดเชิญคนบุรีศรี
เป็นที่เกษมสุขสืบไป
ครั้นจะจรรก็ห้วงนครใหญ่
ว่าท่านไท่คร้านตลาดประดาชชาย
ใครจะเพ้อครหาว่าเสียหาย
หมดนินยินร้ายทุกทาง
ผิวกูรอดฤทธิ์ผีต่าง
กูอุปปางน้ำเนี่ยนจวงเวียนวน

เพลงลาวกระแซะ .

๑ ผืนถัดจรัลจากถิ่นท่า
เมียนมิตบิตยุบลคนท่งปวง
พระคิดบิตโคกวิโยคไคว
แลธรงตำรวลสรवलเล่นเจรจา

ผลัดภาษาเสด็จกลับพลับพลาหลวง
มิให้ลวงรู้เรื่องเคื่องวิญญาณ์
มิให้ใครวุ่นหวังซ้อก้งชา
กับพี่เลี้ยงเสนาไพร่นาย

(พระนิพนธ์ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์)

๑๕. เพลงตับบุ่ง

เกริ่น

๑ บัดนั้น
พอพบนางพลางโจนจากพาชี

จูล่งต้นค้นหาเมียเล่าปี
เข้าไปน้อมเกศแล้วโคกกา

เพลงจีนฮุ่ยฮิน

๑ เมื่อนั้น
พอเหลือบเห็นจูล่งตรงเข้ามา

บิฮุ่ยฮินอุมอาเต้าเค้าดีหน้า
นางดีใจร้องว่าไปทันใด

ข้าถูกแทงด้วยทวนที่ตรงขา
ข้าก็กลืนอ้อมล้อมเอาไว้
เจ้าตามมาได้ปะเป็นบุญนัก
ตัวเราตายก็ช่างอย่าร้องร้อ

เจ็บหนักหนาหนิต่อไปไม่ได้
นึกว่าลูกคงประลัยเศร้าใจคอ
จงรับเอาลูกรักไปส่งพ่อ
พลางส่งลูกน้อยหน่อให้ทันใด

เพลงจีนเสียด

๑ บัดนั้น
ตอบว่ายากเพียงนิมเป็นไร
เสี่ยงข้าก็กลืนก้อย่าชักช้า
ข้าจะเดินรบน่านาพาชี

จุ่งจะรักก็หาไม่
ข้าจะช่วยแก้ไขในบัดนี้
เชิญอุมบุตรชนม้ามั่นขมิ
พาแหกหมู่ไพร่หนีออกไป

เพลงจีนขิมเล็ก

๑ เมื่อนั้น
จะเดินดินสู่คิณิกเอาชัย
ตัวข้าเจ็บจนจะสิ้นใจ
วางพลางวางอาเต๋ไว้ต่อพัศตร์

อยู่ยินตอบวาทาหาข้าไม่
ลูกข้าคงบรรลยเจ้าไม่รัก
อย่าอาลัยเป็นห่วงห่วงหนัก
นงลักษณ์โจนบ่อมรณา

เพลงจีนข้วน

๑ บัดนั้น
กวาดเกล้าถมบ่อไม่รอช้า
รับรองบ้องบัดอุตุตุ
ม้ายี่เต้าว่องไว
แผ่นโผนโจนไปในที่รบ
จุ่งโรมรันประจัญบาน

จุ่งเสียใจจนมืดหน้า
อุมอาเต๋าชนม้าม่าพันไป
มิให้อาวุธถูกตัวได้
ทางหนีที่โล่งช้านาญ
ไม่หลีกหลบโยธาฉ้วนกล้าหาญ
ควมม้าพาผ่านหนีไป

(พระนิพนธ์ สมเด็จ ฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์)

๒๐. เพลงขับพระร่วง

เพลงเขมรพวง

๑ เมื่อนั้น	พระประทุมสุริย์วงศ์ทรงขรรค์
ครองพระนครชมสมบุรณ์ครัน	ทรงขรรคม้อกหน้าปราสาทชัย
เบิกพระยาเดโชเจ้าเมืองขอม	เข้าเฝ้าประณตน์อ้อมตามสมัย
ดำรงสตามความสุขทุกข์ภัย	แล้วท้าวไทแถลงเล่าข่าวสำคัญ

เพลงเขมรเขี้ยว

๑ สุโขทัยเกิดผู้ก่อปร	บุญราย หนึ่งเฮย
ถนัดชื่อนายร่วงนาย	ส่วยน้ำ
ดักน้ำไล่ชะลอมหวาย	บ่ห่อน ร่วงเลย
อิทธิฤทธิ์เรากรายกล้า	บ่ได้ต่อไป

เพลงเขมรเป่าใบไม้

๑ พระยาเดโช	วิชาชาญชัย
พังตรัสชัดใจ	ก็ทูลสนอง
ว่าข้าขอรับ	จับตัวนายกอง
ส่วยน้ำสนอง	พระเดชพระคุณ
ท้าวเขตรัสห้าม	ด้วยความการุญ
ว่าอย่าหุนหัน	จะอันตราย
ขุนขอมแค้นคั่ง	บ่พึงภิปราย
ยกกรถวาย	กตัญญูดี

ปองจิตยอมยินดี
ท่านผู้สร้างโลกา

ตามประเพณีโกหร่าน
เล็งนิยนาเป็นหลัก

เพลงแขกถอนสายบัว

๑ ประจักษ์พระฤทัย
อย่าตกต้องสองรา
ลงลักษณะล้ำน้้นหมึก
ไปตราบกาลช้พิมพ์
พระเจ้าปกครอง

ช่วยคุ้มภัยเภทพอง
หนึ่งผู้มาเป็นพยาน
จารึกชื่อเป็นพยาน
โดยสุขสวัสดิ์ด้วย
สองเทอญ

เพลงแขกหนัง

๑ โดยกาลกำหนดได้
แสนสุขฤทธิ
วิชากรรมพลัน
เพื่อพระเดชเจ้าหล้า

สิบวัน
ท้าวหน้า
สำเร็จ ลงแฮ
หากให้สมบูรณ์

เพลงแขกค้อยหม้อ

๑ เพิ่มพูนผาสักเพียง
เข้าคำรำคาลอเคลีย
บานเบิกดูดวงพะเยีย
แข่งเลียดเบียดลี้ช้อน

ผัวเมีย
ชะอ้อน
หิมหยาด เย็นแฮ
สบน้ำใจถวิล

๑ นอชาตอลแต่ตั้ง
ตามหระชนบมิขัด
สองรักภริมย์สวัสดิ์
เพราะนิสัยใจต้อง

ปฏิบัติ
เคียดช้อง
ว้ายไศก
ต่อน้ำใจกัน

เพลงแขกเจ้าเซ็น

๑ มัวเมาสนุกแท้	สนทนา กันเฮย
แต่ตั้งชิงหรรษา	สับสน
ประติษฐ์คิดสักกรว	คำขับ ร้องแฮ
ร้องรำล้าราญลิ้น	เล่นทั้งดนตรี

เพลงพราหมณ์คิดนาเต้า

๑ เครื่องตเครื่องตตทง	เบ้าขับ
ทราบเส็จถูกล้ารับ	เล่นได้
มอดดปากร้องศัพท์	เสนาะกล่อม กลมแฮ
ทุกสิ่งสองคนใช้	คล้องด้วยขำนาญ

(สมเด็จ ฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงปรับปรุงจากพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕)

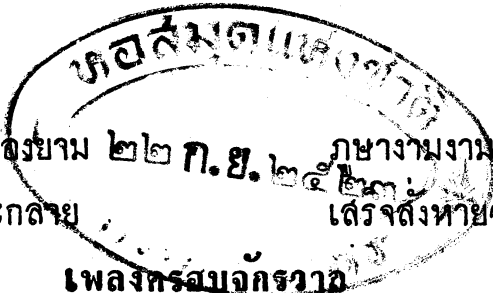
๒๒. ตำนานขิลเตอริลลา

เพลงวิลันดาโอก

๑ โอ้ส่งสารนางขิลเตอริลลา	เสียอารมณ์กัมน้ำน้ำตาไหล
เจ้าเขอรับเคัรชผู้ดีไป	ประชุมในวงเล่นเต้นรำกัน
รูปก็พอไปได้ไม่อายเขา	แต่ผ้าเสื้อเหลือเก่าสุดผายมัน
นึกถึงเทพธิดาชนมาพลัน	ถ้าโปรดช่วยเหมือนวันก่อนจะดี

เพลงฝรั่งกราก

๑ แพร่กรอกมาเดอร	เขทราบเส็จจมาหา
ให้ภูษารถรัตน์	ตรัสสั่งว่าถ้าไป

 จงกลับในสัปดาห์ที่ ๒๒ ก.ย. ๒๕๒๓ ภาษางามงามขึ้น
 ฝนตั้งงามจะกลาย ๒๒ ก.ย. ๒๕๒๓ ๒๒ ก.ย. ๒๕๒๓
 เพลงกรอบจักรวาล

๑ นางดีใจคมคัล ทรงสุพรรณภูษิตแพรว
 ขนรดไปวังแก้ว สู่ห้องประชุมพลัน

เพลงฝรั่งห้า

๑ ทันโตเจ้าหนุ่มเชอ เขิญนาง
 แบนเกาะคู่กันพลาง แสะเต้น
 ผู้ดีศรีสุริยต่าง จับคู่ เด่นนา
 เต็นสนุกน้อยขณะวัน ส่นุกน้นฤทรา

เพลงเวศุกรรม

๑ นางซิลเดอริลดา เห็นนาพิกาเกือบสองยาม
 ตกประหม่าลาเจ้างาม เจ้าไม่ตามใจให้ไป
 จนใจเย็นจั้งจั้ง พอระฆังห่างเสียงใส
 วังออกนอกห้องใน ลงบันไดเกือบแก้วกระเด็น

เพลงหงส์ทอง

๑ เสืองามกลับขาดเบือน รีบไปเรือนกลัวคนเห็น
 เจ้าชายให้หาเป็น จ้าละห้วนหายได้เกือบมา
 (พระนิพนธ์ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์)

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ชาวทหารอากาศ ดอนเมือง

นาวาอากาศเอก ทองวิเชียร น้อมศิริ

พิมพ์ที่สุโขทัย ๒๕๒๓